

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PHILIPPE LÉGER

της 6ης Δεκεμβρίου 2001 ¹

Περιεχόμενα

I — Το κοινοτικό νομικό πλαίσιο	I- 8466
II — Τα περιστατικά της διαφοράς	I- 8467
III — Η διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου	I- 8469
IV — Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση	I- 8469
V — Η αίτηση αναιρέσεως	I- 8472
A — Οι λόγοι που αφορούν τα δάνεια SNCI και τα δάνεια Belfin	I- 8473
1. Πρώτος λόγος: παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως	I- 8473
α) Επιχειρήματα του αναιρεσιόντος	I- 8473
β) Εκτίμηση	I- 8474
i) Πρώτη περίπτωση: ο λόγος αντλείται από παράβαση των άρθρων 30 και 46 του Οργανισμού ΕΚΑΧ	I- 8475
ii) Δεύτερη περίπτωση: ο λόγος αντλείται από την ύπαρξη πλάνης περί το δίκαιο	I- 8476
2. Δεύτερος λόγος: παράβαση των άρθρων 30 και 46 του Οργανισμού ΕΚΑΧ	I- 8479
α) Επιχειρήματα του αναιρεσιόντος	I- 8479
β) Εκτίμηση	I- 8479
B — Οι λόγοι που αφορούν ειδικά τα δάνεια SNCI	I- 8482
1. Πρώτος λόγος: παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου	I- 8483
α) Επιχειρήματα του αναιρεσιόντος	I- 8483
β) Εκτίμηση	I- 8483
2. Δεύτερος λόγος: παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως	I- 8488

¹ — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

Γ — Οι λόγοι που αφορούν ειδικά τα δάνεια Belfin	I- 8488
1. Πρώτος λόγος αναιρέσεως: παραποίηση των αποδεικτικών στοιχείων ...	I- 8488
α) Επιχειρήματα της Belfin	I- 8488
β) Εκτίμηση	I- 8489
2. Δεύτερος λόγος αναιρέσεως: παράβαση των άρθρων 30 και 46 του Οργανισμού ΕΚΑΧ	I- 8493
α) Επιχειρήματα των διαδίκων	I- 8493
β) Εκτίμηση	I- 8493
VI — Η απόφαση επί της διαφοράς μετά την αναιρέση	I- 8495
VII — Η ουσία της διαφοράς	I- 8495
1. Πρώτος λόγος: παράβαση του άρθρου 15 της Συνθήκης ΕΚΑΧ	I- 8496
2. Δεύτερος λόγος: παράβαση των αποφάσεων του 1982 και του 1985	I- 8496
3. Τρίτος λόγος: παράβαση του άρθρου 6 του κώδικα ενισχύσεων	I- 8498
4. Τέταρτος λόγος: πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και παράβαση του άρθρου 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ και του άρθρου 1, παράγραφος 2, του κώδικα ενισχύσεων	I- 8500
VIII — Τα δικαστικά έξοδα	I- 8504
IX — Πρόταση	I- 8505

1. Το 1996, οι γαλλικές αρχές θέσπισαν μια σειρά χρηματοδοτικών μέτρων υπέρ της χαλυβουργικής επιχειρήσεως Forges de Clabecq SA (στο εξής: Forges de Clabecq). Η Επιτροπή, με απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1996², έκρινε ότι τα επίδικα μέτρα συνιστούσαν κρατικές ενισχύσεις ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά και διέταξε την επιστροφή των ενισχύσεων που καταβλήθηκαν παρανόμως.

2. Η απόφαση αυτή αποτέλεσε το αντικείμενο διαφόρων προσφυγών ακυρώσεως ενώπιον του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων³. Το Βασίλειο του Βελγίου ζητεί τώρα την αναιρέση της αποφάσεως του

3 — Συνολικά, τέσσερις προσφυγές ασκήθηκαν ενώπιον του Πρωτοδικείου. Η πρώτη προσφυγή ασκήθηκε από τη Fédération générale des travailleurs de Belgique, Centrale professionnelle des métallurgistes du Brabant (CMB), και από το Syndicat des employés techniciens et cadres du Brabant-wallon (SETCA). Διαγράφηκε με διάταξη του Προέδρου του Πρωτοδικείου της 6ης Μαρτίου 1997, T-2/97. CMB και SETCA κατά Επιτροπής (μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή), κατόπιν της παραίτησεως των προσφευγουσών. Η δεύτερη προσφυγή, που ασκήθηκε από δύο υπεύθυνους συνδικαλιστές της Forges de Clabecq, κηρύχθηκε απαράδεκτη με διάταξη της 29ης Σεπτεμβρίου 1997, T-4/97. D'Orazio και Hublau κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. II-1505). Η τρίτη προσφυγή ασκήθηκε από την Περιφέρεια της Βαλονίας ενώπιον του Δικαστηρίου, το οποίο κήρυξε εαυτό αναμμόδιο και παρέπεμψε την υπόθεση στο Πρωτοδικείο με διάταξη της 21ης Μαρτίου 1997, C-95/97, Περιφέρεια της Βαλονίας κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. I-1787). Το Πρωτοδικείο κήρυξε στη συνέχεια την προσφυγή αυτή απαράδεκτη με διάταξη της 29ης Σεπτεμβρίου 1997, T-70/97, Περιφέρεια της Βαλονίας κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. II-1513). Τέλος, η τέταρτη προσφυγή ασκήθηκε από τη Forges de Clabecq, υπέρ της οποίας παρεβίβησαν το Βασίλειο του Βελγίου, η Περιφέρεια της Βαλονίας και η Société wallonne pour la sidérurgie SA (SWS). Απορρίφθηκε με την απόφαση του Πρωτοδικείου που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας απόφασης ανατρέσεως.

2 — Απόφαση 97/271/ΕΚΑΧ, Χάλυβας ΕΚΑΧ — Forges de Clabecq (ΕΕ 1997, L 106, σ. 30, στο εξής: επίδικη απόφαση).

Πρωτοδικείου της 25ης Μαρτίου 1999⁴ καθόσον απέρριψε την προσφυγή που άσκησε η Forges de Clabecq.

άρθρα 2, 3 και 4, η απόφαση ή η σύσταση αυτή δύναται να εκδοθεί μετά ομόφωνη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου και κατόπιν διαβουλευσεως με τη συμβουλευτική επιτροπή.»

I — Το κοινοτικό νομικό πλαίσιο

3. Η Συνθήκη ΕΚΑΧ απαγορεύει, κατ' αρχήν, τις κρατικές ενισχύσεις στις επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα. Ορίζει, στο άρθρο 4, στοιχείο γ', αυτής, ότι δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά άνθρακα και χάλυβα και κατά συνέπεια απαγορεύονται σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στην εν λόγω Συνθήκη «οι επιδοτήσεις ή ενισχύσεις που χορηγούνται από τα κράτη ή οι ειδικές επιβαρύνσεις που επιβάλλονται από αυτά, υπό οποιαδήποτε μορφή».

4. Το άρθρο 95, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚΑΧ ορίζει τα εξής:

«Σε όλες τις περιπτώσεις που δεν προβλέπονται στην παρούσα Συνθήκη, στις οποίες απόφαση ή σύσταση της Επιτροπής παρίσταται αναγκαία για την πραγματοποίηση, κατά τη λειτουργία της κοινής αγοράς του άνθρακα και του χάλυβα και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5, ενός από τους σκοπούς της Κοινότητας, όπως ορίζονται στα

5. Προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες της αναδιαρθρώσεως στον τομέα της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, η Επιτροπή στηρίχθηκε στις προπαρατεθείσες διατάξεις του άρθρου 95 για να θεσπίσει, από τη δεκαετία του '80, κοινοτικό καθεστώς ενισχύσεων το οποίο επιτρέπει τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων προς τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα σε ορισμένες περιοριστικώς απαριθμούμενες περιπτώσεις. Το εν προκειμένω ισχύον κοινοτικό καθεστώς είναι το θεσπισθέν με την απόφαση 3855/91/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 1991, περί θεσπίσεως κοινοτικών κανόνων για τις ενισχύσεις στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα⁵ (αποκαλούμενο «πέμπτος κώδικας ενισχύσεων στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα»).

6. Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κώδικα, «ενισχύσεις προς τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα [...] χρηματοδοτούμενες από τα κράτη μέλη, καθώς και από τοπικούς ή περιφερειακούς οργανισμούς δημοσίου δικαίου, ή μέσω κρατικών πόρων οποιασδήποτε μορφής, μπορούν να θεωρούνται ως κοινοτικές ενισχύσεις, και ως εκ τούτου συμβιβάσιμες με την εύρυθμη λειτουργία της κοινής αγοράς μόνον εφόσον πληρούν τις διατάξεις των άρθρων 2 έως 5»⁶.

5 — ΕΕ L 362, σ. 57 (στο εξής: κώδικας ενισχύσεων).

6 — Τα άρθρα 2 έως 5 του κώδικα προβλέπουν τη δυνατότητα να θεωρούνται ως συμβιβάσιμες με την κοινή αγορά οι ενισχύσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη, οι ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, οι ενισχύσεις για το κλείσιμο εγκαταστάσεων καθώς και ορισμένες περιφερειακές ενισχύσεις.

4 — T-37/97, Forges de Clabecq κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. II-859, στο εξής: αναίρεσιβαλλόμενη απόφαση).

7. Επί διαδικαστικού επιπέδου, το άρθρο 6, παράγραφος 2, του κώδικα προβλέπει ότι η Επιτροπή ενημερώνεται έγκαιρα ώστε να υποβάλει τις παρατηρήσεις της σχετικά με κάθε πρόγραμμα χρηματοοικονομικών παρεμβάσεων των κρατών μελών, των τοπικών ή περιφερειακών οργανισμών δημοσίου δικαίου που χρησιμοποιούν κρατικούς πόρους υπέρ χαλυβουργικών επιχειρήσεων. Δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 4, του κώδικα, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν μπορεί να θέσει σε εφαρμογή τα σχεδιαζόμενα μέτρα παρά μόνο μετά την έγκριση της Επιτροπής.

II — Τα περιστατικά της διαφοράς

8. Στις 25 Ιουνίου 1996, οι βελγικές αρχές γνωστοποίησαν στην Επιτροπή, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 2, του κώδικα, ένα σχέδιο αναδιαρθρώσεως που είχε ως σκοπό την εξακολούθηση των δραστηριοτήτων της Forges de Clabecq. Το σχέδιο περιελάμβανε διάφορα μέτρα και, μεταξύ άλλων, εισφορά κεφαλαίου ύψους 1,5 δισεκατομμυρίου βελγικών φράγκων (BEF) και αναδιάταξη των χρεών της επιχειρήσεως. Επίδικο στην παρούσα διαδικασία είναι μόνον το τελευταίο αυτό χρηματοοικονομικό μέτρο.

9. Τα χρέη της Forges de Clabecq προκλήθηκαν από διάφορες πιστώσεις που χορηγήθηκαν από δύο βελγικές εταιρίες, τη Société nationale de crédit à l'industrie (στο εξής: SNCI) και την Compagnie belge pour le financement de l'industrie SA (στο εξής: Belfin).

10. Κατά το πρώτο ήμισυ της δεκαετίας του '80 η SNCI συνήνεσε σε τέσσερις πιστώσεις για τη Forges de Clabecq⁷. Η πρώτη πίστωση ανήλθε σε 1,5 δισεκατομμύριο BEF και περιείχε δύο διαδοχικά τμήματα: το πρώτο τμήμα των 820 εκατομμυρίων BEF και το δεύτερο τμήμα των 680 εκατομμυρίων BEF. Η δεύτερη πίστωση αφορούσε ποσό 850 εκατομμυρίων BEF. Η τρίτη πίστωση ανήλθε σε 1,5 δισεκατομμύριο BEF και η τέταρτη, που χορηγήθηκε το 1985, αφορούσε 650 εκατομμύρια BEF.

11. Με δύο αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1982 και της 31ης Ιουλίου 1985⁸, η Επιτροπή ενέκρινε, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μέρος αυτών των πιστώσεων SNCI.

12. Η Belfin είχε επίσης συναινέσει σε διάφορες πιστώσεις προς τη Forges de Clabecq⁹ μέσω κεφαλαίων που δάνεισαν χρηματοδοτικά ιδρύματα. Η πρώτη πίστωση, που χορηγήθηκε το 1991, ανήλθε σε 300 εκατομμύρια BEF¹⁰ και η δεύτερη πίστωση, που εγκρίθηκε το 1994, αφορούσε ποσό 200 εκατομμυρίων BEF¹¹.

7 — Άλλως αποκαλούμενες «δάνεια SNCI» ή «πιστώσεις SNCI».

8 — Οι αποφάσεις αυτές δεν έχουν δημοσιευθεί στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*. Περιέχονται ως παραρτήματα 12 και 15 στο υπόμνημα παρεμβάσεως που κατέθεσε το Βασίλειο του Βελγίου ενώπιον του Πρωτοδικείου στην υπόθεση T-37/97 (στο εξής: υπόμνημα παρεμβάσεως).

9 — Άλλως αποκαλούμενες «δάνεια Belfin» ή «πιστώσεις Belfin».

10 — Η πίστωση αυτή ακύρωσε και αντικατέστησε δύο προηγούμενες πιστώσεις που χορηγήθηκαν το 1988 και το 1989.

11 — Η πίστωση αυτή ακύρωσε και αντικατέστησε προηγούμενη πίστωση που χορηγήθηκε το 1987.

13. Στις 5 Ιουλίου 1996, η Επιτροπή απευθύνθηκε εγγράφως στις βελγικές αρχές προκειμένου να πληροφορηθεί αν οι αρχές αυτές είχαν λάβει άλλα χρηματοδοτικά μέτρα εκτός των γνωστοποιηθέντων. Υπογράμμισε επίσης ότι η γνωστοποίηση δεν περιλάμβανε κανένα πληροφοριακό στοιχείο ως προς τους όρους της αναδιατάξεως των χρεών της Forges de Clabecq.

14. Οι βελγικές αρχές απάντησαν στην Επιτροπή με έγγραφο της 23ης Ιουλίου 1996. Επισύναψαν στην απάντησή τους διάφορα έγγραφα στα οποία αναφερόταν μια κατ' αρχήν συμφωνία της SNCI και της Belfin περί μεταθέσεως κατά τρία έτη της προθεσμίας εξοφλήσεως των δανείων.

15. Με ανακοίνωση δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 4, του κώδικα ενισχύσεων, δημοσιευθείσα στις 11 Οκτωβρίου 1996¹², η Επιτροπή όχλησε τη Βελγική Κυβέρνηση και την κάλεσε, καθώς και οποιοδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο πρόσωπο, να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της. Το Βασίλειο του Βελγίου απάντησε σ' αυτή την όχληση με έγγραφο της 23ης Οκτωβρίου 1996.

16. Στις 18 Δεκεμβρίου 1996, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση. Δήλωσε ότι τα μέτρα παρεμβάσεως που έλαβε το Βέλγιο

υπέρ της Forges de Clabecq¹³ συνιστούσαν στο σύνολό τους κρατικές ενισχύσεις ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά.

17. Όσον αφορά την αναδιάταξη των χρεών της επιχειρήσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι τα δάνεια SNCI και Belfin τελούν υπό κρατική εγγύηση. Κατ' αυτήν, οι εγγυήσεις αυτές συνιστούν κρατικές ενισχύσεις που θα έπρεπε να είχαν κοινοποιηθεί στην Επιτροπή κατ' εφαρμογήν του άρθρου 6, παράγραφος 2, του κώδικα. Επιπλέον, η Επιτροπή εξέθεσε ότι η παράταση της κρατικής εγγυήσεως κατά τρία επιπλέον έτη συνιστά αύξηση της ενισχύσεως που περιέχεται στην εγγύηση. Κατέληξε ότι «οι εγγυήσεις για τα δάνεια Belfin και SNCI και η παράτασή τους κατ' αντιστοιχία με την παράταση της αποπληρωμής αποτελούν κρατική ενίσχυση» και ότι πρόκειται για «παράνομες ενισχύσεις, εφόσον χορηγήθηκαν χωρίς να έχουν προηγουμένως εγκριθεί [από αυτήν]»¹⁴.

18. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή υποχρέωσε τις βελγικές αρχές να καταργήσουν το σύνολο των μέτρων χρηματοδοτικής παρεμβάσεως και να απαιτήσουν την επιστροφή των παρανόμως καταβληθεισών ενισχύσεων.

19. Στις 19 Δεκεμβρίου 1996, ήτοι την επομένη της εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως,

13 — Ήτοι, εισφορά κεφαλαίου ύψους 1,5 δισεκατομμυρίου BEF, η εγκατάληψη απαιτήσεων συνολικού ύψους 802,3 εκατομμυρίων BEF, οι ενδιάμεσες πιστώσεις συνολικού ύψους 700 εκατομμυρίων BEF και η αναδιάταξη των χρεών της Forges de Clabecq.

14 — Σημείο V της επίδικης αποφάσεως, υπό τον τίτλο «Αναδιάταξη των χρεών», τελευταίο εδάφιο.

12 — Ανακοίνωση 96/C 301/03 (ΕΕ 1996, C 301, σ. 4).

οι διαχειριστές της Forges de Clabecq ομολόγησαν την πτώχευση της επιχειρήσεως ενώπιον του Tribunal de commerce de Nivelles (Βέλγιο).

άρθρου 6 του κώδικα ενισχύσεων και 4) πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως καθώς και παράβαση του άρθρου 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

III — Η διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου

IV — Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

20. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 25 Φεβρουαρίου 1997, η Forges de Clabecq άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά της επίδικης αποφάσεως. Το Βασίλειο του Βελγίου παρενέβη υπέρ της προσφεύγουσας¹⁵.

23. Με τον πρώτο του λόγο, το Βασίλειο του Βελγίου υποστήριξε ότι η επίδικη απόφαση δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη από πλευράς του άρθρου 15 της Συνθήκης ΕΚΑΧ¹⁷. Υπογράμμισε¹⁸ ότι η Επιτροπή είχε επικρίνει τα «δάνεια SNCI και Belfin», χωρίς να διευκρινίσει ποια δάνεια ακριβώς εννοούσε. Η Βελγική Κυβέρνηση θεώρησε ότι, ελλείψει αυτής της διευκρινίσεως, δεν ήταν δυνατό να γίνει αντιληπτό το περιεχόμενο των διατάξεων της επίδικης αποφάσεως, κατά τις οποίες «το Βέλγιο υποχρεούται να άρει τις ενισχύσεις που αναφέρονται [...] και να απαιτήσει την επιστροφή των παράνομων ενισχύσεων που έχουν ήδη χορηγηθεί».

21. Η Βελγική Κυβέρνηση ανέπτυξε μια ειδική επιχειρηματολογία που σκοπούσε στην αμφισβήτηση της εκτιμήσεως της Επιτροπής ότι «οι [κρατικές] εγγυήσεις για τα δάνεια Belfin και SNCI και η παράτασή τους κατ' αντιστοιχία με την παράταση της αποπληρωμής αποτελούν κρατικές ενισχύσεις [...] παράνομες»¹⁶.

24. Το Πρωτοδικείο απέρριψε τον πρώτο αυτό λόγο με το σκεπτικό ότι:

22. Το Βασίλειο του Βελγίου επικαλείται τέσσερις λόγους ακυρώσεως που αντλούνται από: 1) παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, 2) παράβαση των αποφάσεων της Επιτροπής της 16ης Δεκεμβρίου 1982 και της 31ης Ιουλίου 1985, 3) παράβαση του

«110 [...] η Βελγική Κυβέρνηση δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι της είναι αδύνατο να

15 — Διάταξη του Πρωτοδικείου της 31ης Οκτωβρίου 1997, T-37/97, Forges de Clabecq κατά Επιτροπής (μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή).

16 — Σημείο V της επίδικης αποφάσεως, υπό τον τίτλο «Αναδιάταξη των χρεών», τελευταίο εδάφιο.

17 — Το άρθρο 15, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚΑΧ ορίζει ότι «οι αποφάσεις, οι συστάσεις και οι γνώμες της Επιτροπής αιτιολογούνται και αναφέρονται στις γνώμες που έχουν υποχρεωτικά ζητηθεί».

18 — Σκέψη 104 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

γνωρίζει ποια δάνεια εννοεί η Επιτροπή. Προκύπτει σαφώς από την προσβαλλομένη απόφαση ότι αφορά το σύνολο των εγγυήσεων που συνδέονται προς όλα τα δάνεια Belfin και SNCI».

ηγούμενες αποφάσεις της, να εξετάσει τα ίδια μέτρα παρεμβάσεως υπό το φως του τότε ισχύοντος κώδικα ενισχύσεων, να καταλήξει στο παράνομο των μέτρων αυτών και να διατάξει την επιστροφή των χρηματικών ποσών. Η Βελγική Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι τήρησε τους όρους εγκρίσεως που έθεσε η Επιτροπή με τις αποφάσεις της του 1982 και του 1985.

25. Ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως αφορούσε τις κρατικές εγγυήσεις που συνδέονται με τα δάνεια SNCI¹⁹.

26. Το Πρωτοδικείο απέρριψε τον δεύτερο αυτό λόγο για τους ακόλουθους λόγους:

Το Βασίλειο του Βελγίου υπογράμμισε ότι οι κρατικές εγγυήσεις που επέκρινε η επίδικη απόφαση αφορούσαν, αφενός, τη δεύτερη δόση των 680 εκατομμυρίων BEF της πρώτης πιστώσεως SNCI και, αφετέρου, την τέταρτη πίστωση SNCI 650 εκατομμυρίων BEF.

Επισήμανε όμως ότι η κρατική εγγύηση που συνδέεται με την πρώτη πίστωση SNCI — περιλαμβανομένης της δεύτερης δόσεως των 680 εκατομμυρίων BEF — είχε ρητώς εγκριθεί με την απόφαση της Επιτροπής της 16ης Δεκεμβρίου 1982 (στο εξής: απόφαση 1982). Ομοίως, η κρατική εγγύηση που συνδέεται με την τέταρτη πίστωση SNCI 650 εκατομμυρίων BEF είχε εγκριθεί με την απόφαση της 31ης Ιουλίου 1985 (στο εξής: απόφαση 1985).

Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δεν μπορούσε, χωρίς να αγνοήσει τις προ-

«97 Κατά παγία νομολογία, η αρχή της ασφάλειας δικαίου αποβλέπει στο να εξασφαλίζει το προβλέψιμο των καταστάσεων και των εννόμων σχέσεων που διέπει το κοινοτικό δίκαιο [...]. Προς τούτο, έχει θεμελιώδη σημασία η εκ μέρους των κοινοτικών οργάνων τήρηση της αρχής της μη αλλοιώσεως των κοινοτικών πράξεων που έχουν εκδώσει και που επηρεάζουν τη νομική και πραγματική κατάσταση των υποκειμένων δικαίου, ώστε να μη μπορούν να τροποποιήσουν τις πράξεις αυτές παρά μόνο στο πλαίσιο των ισχυόντων κανόνων που διέπουν την αρμοδιότητα και τη διαδικασία [...].

98 Εντούτοις, δεν μπορεί να προβληθεί λυσίτελώς η παραβίαση της αρχής αυτής αν το υποκείμενο δικαίου του οποίου η νομική και πραγματική κατάσταση επηρεαζόταν από την επίμαχη πράξη δεν τήρησε τις προϋποθέσεις που τέθηκαν με την πράξη αυτή [...].

99 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το 1996 καμία από τις κρατικές

19 — Σκέψεις 84 έως 86 της προσβαλλομένης αποφάσεως.

εγγυήσεις των δανείων SNCI και Belfin δεν καλυπτόταν από την έγκριση που έδωσε η Επιτροπή με τις αποφάσεις του 1982 και του 1985. Πράγματι, κατά τα έτη που ακολούθησαν την έκδοση των εν λόγω αποφάσεων, οι βελγικές αρχές επέφεραν ορισμένες σημαντικές τροποποιήσεις στους όρους επιστροφής των δανείων αυτών, ιδιαιτέρως ευνοϊκές προς την προσφεύγουσα. Από τις εξηγήσεις που παρέσχε συναφώς η Βελγική Κυβέρνηση προκύπτει, μεταξύ άλλων (υπόμνημα παρεμβάσεως, σημείο 12), ότι το Βελγικό Δημόσιο ανέλαβε την εξόφληση ποσού 198 εκατομμυρίων [BEF] επί της πιστώσεως των 680 εκατομμυρίων [BEF] και ότι επέτρεψε την κατά πλείονα έτη μετάθεση των ημερομηνιών λήξεως των διαφόρων πιστώσεων SNCI και την περιέλαβε στις κρατικές εγγυήσεις που συνδέονταν προς τις πιστώσεις αυτές.

100 Οι τροποποιήσεις αυτές δεν γνωστοποιήθηκαν στην Επιτροπή και δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με τους όρους από τους οποίους εξαρτήθηκαν οι εγκρίσεις του 1982 και του 1985. Με την απόφαση του 1982, η Επιτροπή επισήμανε στη Βελγική Κυβέρνηση ότι μετά την έγκριση του κοινοποιηθέντος μέτρου έπρεπε να αποκλεισθεί κάθε άλλη δυνατότητα της προσφεύγουσας να εξακολουθήσει να αναζητεί λύσεις για τα προβλήματά της στη χρηματοοικονομική υποστήριξη του κράτους: οι τροποποιήσεις τις οποίες επέφεραν στη συνέχεια οι βελγικές αρχές στο εγκριθέν μέτρο συνιστούσαν σαφώς παράβαση του όρου αυτού της εγκριτικής αποφάσεως. Με την απόφαση του 1985 η Επιτροπή διευκρίνισε ότι οι εγκριθείσες ενισχύσεις έπρεπε να χορηγηθούν πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1985, όρος ο οποίος

απέκλειε τις υπέρ της προσφεύγουσας σημαντικές μεταγενέστερες μεταβολές του εγκριθέντος συστήματος δανείου. Εν πάση περιπτώσει, είναι πρόδηλο ότι οι εγκρίσεις της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων μπορούν να αφορούν μόνο τα μέτρα όπως κοινοποιήθηκαν και δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι διατηρούν τα αποτελέσματά τους πέραν της αρχικώς προβλεφθείσας για την εφαρμογή των μέτρων αυτών περιόδου».

27. Ο τρίτος λόγος ακυρώσεως αντλήθηκε από παράβαση του άρθρου 6 του κώδικα ενισχύσεων²⁰.

Το Βασίλειο του Βελγίου υπενθύμισε ότι, στην επίδικη απόφαση, η Επιτροπή θεώρησε ότι η επέκταση, για χρονικό διάστημα τριών επιπλέον ετών, των κρατικών ενισχύσεων που συνδέονται με τα δάνεια SNCI και Belfin συνιστά παράνομη ενίσχυση για τον λόγο ότι χορηγήθηκε χωρίς προηγούμενη έγκριση. Το Βασίλειο του Βελγίου είχε τη γνώμη ότι η εκτίμηση αυτή ήταν εσφαλμένη, διότι η επίδικη επέκταση γνωστοποιήθηκε δεόντως στην Επιτροπή στις 25 Ιουνίου 1996 και ουδέποτε εφαρμόστηκε, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφοι 2 και 4, του κώδικα.

28. Το Πρωτοδικείο δεν αποφάνθηκε επί του λόγου αυτού.

20 — Υπόμνημα παρεμβάσεως (σημεία 30 έως 32).

29. Με τον τέταρτο λόγο²¹, το Βασίλειο του Βελγίου υποστήριξε ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, κρίνοντας ότι τα δάνεια Belfin ετύγγχαναν κρατικής εγγυήσεως. Επισήμανε ότι μόνον τα δάνεια που χορηγήθηκαν στην Belfin από τράπεζες ετύγγχαναν της εγγυήσεως αυτής και όχι τα δάνεια που χορήγησε η Belfin στις δικαιούχες επιχειρήσεις.

των ημερομηνιών λήξεως”. Ο κρατικός χαρακτήρας των κρατικών εγγυήσεων ωσαύτως δεν μπορεί βασίμως να αντικρουσθεί.»

30. Το Πρωτοδικείο απέρριψε τον τέταρτο αυτό λόγο με το σκεπτικό ότι:

31. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι ούτε οι λόγοι που επικαλέστηκε η Forges de Clabecq και οι άλλοι παρεμβαίνοντες ήταν βάσιμοι. Επομένως, απέρριψε την προσφυγή στο σύνολό της.

V — Η αίτηση αναιρέσεως

«70 Όσον αφορά τα δάνεια SNCI και Belfin, διαπιστώνεται κατ’ αρχάς ότι η Επιτροπή δεν χαρακτήρισε ως ενισχύσεις τα δάνεια αυτά καθ’αυτά, αλλά τις κρατικές εγγυήσεις που τα καλύπτουν. Στη συνέχεια, διαπιστώνεται ότι το επιχείρημα της Βελγικής Κυβερνήσεως ότι δεν υπήρχε κρατική εγγύηση για τα δάνεια Belfin αντικρούεται από έγγραφο της 25ης Ιουνίου 1996 το οποίο απηύθυνε η Belfin στην προσφεύγουσα και το οποίο επισύναψε η SWS στο έγγραφο της 23ης Ιουλίου 1996 που απηύθυνε στην Επιτροπή, κατά το οποίο η κατ’ αρχήν συμφωνία και μετάθεση κατά τρία έτη του χρονοδιαγράμματος επιστροφής του κεφαλαίου των πιστώσεων που χορήγησε η Belfin στην προσφεύγουσα εξητάτο από την προϋπόθεση της “συμφωνίας του κράτους (κρατική πίστωση) να περιλάβει στην εγγυήσή του τη μετάθεση

32. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 26 Ιουνίου 1999, το Βασίλειο του Βελγίου άσκησε την παρούσα αίτηση αναιρέσεως. Στην Belfin επιτράπηκε να παρέμβει υπέρ του αναιρεσιόντος με διάταξη της 24ης Ιανουαρίου 2000²². Και οι δύο αυτοί διάδικοι ζητούν την ανάρτηση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου καθώς και την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως.

33. Προς στήριξη των αιτημάτων τους, επικαλούνται έξι λόγους αναιρέσεως. Δύο λόγοι αφορούν συγχρόνως τα δάνεια SNCI και τα δάνεια Belfin (σημείο Α): δύο λόγοι αφορούν ειδικώς τα δάνεια SNCI (σημείο Β) και δύο άλλοι λόγοι αφορούν ειδικώς τα δάνεια Belfin (σημείο Γ).

21 — Σκέψεις 51 και 52 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

22 — Διάταξη C-197/99 P, Βέλγιο κατά Επιτροπής (μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή).

A — Οι λόγοι που αφορούν τα δάνεια SNCI και τα δάνεια Belfin

προσδιορισμός αυτός είναι όμως αναγκαίος, διότι εγκρίθηκε η χορήγηση διαφόρων δανείων στη Forges de Clabecq, όπως υπενθύμισε το Πρωτοδικείο [...].

1. Πρώτος λόγος: παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως

α) Επιχειρήματα του αναιρεσειόντος

34. Στο πλαίσιο του πρώτου του λόγου αναιρέσεως, το Βασίλειο του Βελγίου βάλλει κατά των σημείων 70 και 110 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Αναπτύσσει τα ακόλουθα επιχειρήματα²³:

«4 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι [...] το Πρωτοδικείο [...] δεν προσδιόρισε τα δάνεια SNCI και Belfin στα οποία αναφέρεται η Επιτροπή, ιδίως δε τα σχετικά δάνεια SNCI, ενώ η προσφεύγουσα είχε ακριβώς βάλει κατά της ελλείψεως αιτιολογήσεως της [επίδικης] αποφάσεως εν προκειμένω (πρβλ. το σημείο 21 του υπομνήματος παρεμβάσεως).

Όπως και η Επιτροπή, το Πρωτοδικείο αναφέρεται στα δάνεια αυτά ως «τα δάνεια SNCI και Belfin», χωρίς να διευκρινίζει για ποια δάνεια πρόκειται. Ο

5 Ελλείπει κατάλληλης αιτιολογήσεως στην [επίδικη] απόφαση, η προσφεύγουσα συνήγατε ότι τα εν λόγω δάνεια είναι, ως προς τα δάνεια SNCI, δεύτερη δόση ύψους 680 [εκατομμυρίων BEF] της πρώτης πιστώσεως επενδύσεως 1 500 [εκατομμυρίων BEF] και η δεύτερη πίστωση επενδύσεως 650 [εκατομμυρίων BEF]. Ως προς τα δάνεια Belfin, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι υφίστανται δύο πιστώσεις, η μια ύψους 300 [εκατομμυρίων BEF] και η άλλη ύψους 200 [εκατομμυρίων BEF].

6 Εναπέκειτο στο Πρωτοδικείο να αποφανθεί επί της ελλείψεως προσδιορισμού των δανείων στα οποία αναφέρεται η επιβάλλουσα κύρωση απόφαση της Επιτροπής. Η διαπίστωση στην οποία προέβη το δικαστήριο του πρώτου βαθμού από τον δήθεν επαρκή προσδιορισμό των δανείων αυτών από την Επιτροπή δεν στηρίζεται σε κατάλληλα στοιχεία αιτιολογήσεως της αποφάσεως.

Επομένως, η βαλλόμενη απόφαση είναι ελαττωματική λόγω ελλείψεως αιτιολογίας.»

23 — Αίτηση αναιρέσεως.

β) Εκτίμηση

35. Η επιχειρηματολογία που ανέπτυξε το Βασίλειο του Βελγίου μου φαίνεται συγκεχυμένη και διφορούμενη. Είναι δύσκολο να διαπιστωθεί αν αφορά την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει το Πρωτοδικείο ή την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει η Επιτροπή.

36. Αφενός, η Βελγική Κυβέρνηση αναφέρεται σε έλλειψη ή ανεπάρκεια αιτιολογίας της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης. Υποστηρίζει ότι «η βαλλόμενη απόφαση είναι ελαττωματική λόγω ελλείψεως αιτιολογίας»²⁴ για τον λόγο ότι «το Πρωτοδικείο [...] δεν προσδιόρισε τα δάνεια SNCI και Belfin στα οποία αναφέρεται η Επιτροπή»²⁵.

37. Αφετέρου, η Βελγική Κυβέρνηση βάλλει επίσης κατά του συμπεράσματος του Πρωτοδικείου ότι η επίδικη απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη. Υπογραμμίζει ότι «[η] διαπίστωση στην οποία προέβη το δικαστήριο του πρώτου βαθμού από τον δήθεν επαρκή προσδιορισμό των δανείων αυτών από την Επιτροπή δεν στηρίζεται σε κατάλληλα στοιχεία [...]»²⁶.

38. Το Βασίλειο του Βελγίου δημιουργεί κατ' αυτόν τον τρόπο σύγχυση μεταξύ δύο διαφορετικών λόγων αναιρέσεως²⁷.

39. Ο πρώτος λόγος αφορά τη ρητή απαίτηση αιτιολογήσεως. Σκοπεί στον ακυρωτικό έλεγχο της ελλείψεως ή ανεπάρκειας αιτιολογίας της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης και στηρίζεται, εν προκειμένω, σε παράβαση των άρθρων 30 και 46 του Οργανισμού ΕΚΑΧ του Δικαστηρίου²⁸. Το άρθρο 30 του Οργανισμού ΕΚΑΧ — που εφαρμόζεται στο Πρωτοδικείο δυνάμει του άρθρου 46 του εν λόγω κανονισμού — προβλέπει ότι «οι αποφάσεις είναι αιτιολογημένες»²⁹.

40. Αντιθέτως, ο δεύτερος λόγος έχει σχέση με την ουσιαστική νομιμότητα της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης. Στηρίζεται στην ύπαρξη πλάνης περί το δίκαιο και σκοπεί στο να αναγνωριστεί ότι το Πρωτοδικείο ερμήνευσε εσφαλμένως το περιεχόμενο της υποχρέωσης αιτιολογήσεως που υπέχει η Επιτροπή³⁰. Εν προκειμένω, το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε ότι η αιτιολογήση της επίδικης απόφασης ως προς τον προσδιορισμό των δανείων SNCI και Belfin τηρεί τους όρους που θέτει το άρθρο 15 της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

41. Καθόσον είναι αδύνατον να εξακριβωθεί επακριβώς το αντικείμενο του λόγου που επικαλείται το Βασίλειο του Βελγίου, θα εξετάσω διαδοχικά τις δύο περιπτώσεις που παρατέθηκαν ανωτέρω.

28 — Στο εξής: Κανονισμός ΕΚΑΧ.

29 — Όσον αφορά την υποχρέωση αιτιολογήσεως που προβλέπεται από το άρθρο 33 του Κανονισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 29ης Μαΐου 1997, C-153/96 P, *De Rijk* κατά Επιτροπής (Σύλλογη 1997, σ. I-2901, σκέψεις 35 έως 38).

30 — Βλ. τις αποφάσεις της 20ής Φεβρουαρίου 1997, C-166/95 P, Επιτροπή κατά Daffix (Σύλλογη 1997, σ. I-983, σκέψεις 27 έως 38) της 20ής Νοεμβρίου 1997, C-188/96 P, Επιτροπή κατά V (Σύλλογη 1997, σ. I-6561, σκέψεις 26 έως 30), και της 3ης Μαΐου 2001, C-76/98 P και C-77/98 P, *Ajinomoto* και *NutraSweet* κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Σύλλογη 2001, σ. I-3223, σκέψεις 48 έως 51).

24 — Αίτηση αναρέσεως, σημείο 6.

25 — *Ibidem*, σημείο 4.

26 — *Ibidem*, σημείο 6.

27 — Βλ., κατ' αναλογία, την απόφαση της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά *Syntaval* και *Brink's France* (Σύλλογη 1998, σ. I-1719, σκέψεις 65 έως 72).

ι) Πρώτη περίπτωση: ο λόγος αντλείται από παράβαση των άρθρων 30 και 46 του Οργανισμού ΕΚΑΧ

αποφάσεως, περιέγραψε τα δάνεια SNCI ως ακολούθως:

42. Στην πρώτη περίπτωση, το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι ελαττωματική λόγω ελλείψεως αιτιολογίας, διότι το Πρωτοδικείο δεν προσδιόρισε τα δάνεια SNCI και Belfin στα οποία αναφέρεται η επίδικη απόφαση.

«Κατά το πρώτο ήμισυ της δεκαετίας του '80 καταρτίστηκε για την [Forges de Clabecq] ένα σχέδιο ανακάμψεως και, στο πλαίσιο αυτό, της χορηγήθηκαν πολλές πιστώσεις για επενδύσεις [...]. Μια πρώτη πίστωση ανήλθε σε 1,5 δισεκατομμύριο βελγικά φράγκα (BFR), μια δεύτερη σε 850 εκατομμύρια BFR και μια τρίτη σε 1,5 δισεκατομμύριο BFR. Η τέταρτη και τελευταία πίστωση της σειράς αυτής χορηγήθηκε το 1985 και ανήλθε σε 650 εκατομμύρια BFR. Η ομάδα αυτή πιστώσεων [...] καλείται κοινώς "δάνεια SNCI" (συμβάσεις δανείου με την εθνική εταιρεία παροχής πιστώσεων στη βιομηχανία).»

43. Η αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως είναι πράγματι λακωνική ως προς το σημείο αυτό. Το Πρωτοδικείο περιορίστηκε να εκθέσει ότι «η Βελγική Κυβέρνηση δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι της είναι αδύνατον να γνωρίζει ποια δάνεια εννοεί η Επιτροπή. Προκύπτει σαφώς από την προσβαλλομένη απόφαση ότι αφορά το σύνολο των εγγυήσεων που συνδέονται προς όλα τα δάνεια Belfin και SNCI»³¹.

46. Ομοίως, στη σκέψη 9 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο περιέγραψε τα δάνεια Belfin ως ακολούθως:

44. Πάντως, σε αντίθεση προς το Βασίλειο του Βελγίου, φρονώ ότι δεν μπορεί να προσαφθεί στο Πρωτοδικείο ότι παρέλειψε να προσδιορίσει τα δάνεια SNCI και Belfin στα οποία αναφέρεται η επίδικη απόφαση.

«Η Compagnie belge pour le financement de l'industrie (στο εξής: Belfin), [...] χορήγησε ωσαύτως πλείονα δάνεια στην [Forges de Clabecq], χρησιμοποιώντας κεφάλαια που δανείστηκε από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα: χορήγησε δάνειο 104 εκατομμυρίων [BEF] το 1988 και 196 εκατομμυρίων [BEF] το 1989, οι δε δύο αυτές συμβάσεις αντικαταστάθηκαν από πίστωση 300 εκατομμυρίων [BEF] το 1991 και χορηγήθηκε πίστωση 200 εκατομμυρίων [BEF] το 1994 προς αντικατάσταση ενός δανείου συναφθέντος το 1987.»

45. Πράγματι, υπενθυμίζω ότι το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 8 της αναιρεσιβαλλομένης

31 — Σκέψη 110 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

47. Κατά συνέπεια, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση καθιστά δυνατό τον προσδιορισμό των δανείων SNCI και Belfin στα οποία αναφέρεται η επίδικη απόφαση. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή επέβαλε κύρωση για τις κρατικές εγγυήσεις που συνδέονται με τα τέσσερα δάνεια SNCI³² καθώς και για τις εγγυήσεις που συνδέονται με τα δύο δάνεια Belfin, ήτοι το δάνειο των 300 εκατομμυρίων BEF³³ και το δάνειο των 200 εκατομμυρίων BEF³⁴.

48. Υπό τις συνθήκες αυτές, εκτιμώ ότι το Πρωτοδικείο τήρησε την υποχρέωση αιτιολόγησης που του επιβάλουν τα άρθρα 30 και 46 του Οργανισμού ΕΚΑΧ. Επομένως, ο πρώτος λόγος, καθόσον αντλείται από παράβαση αυτών των διατάξεων, πρέπει να απορριφθεί.

ii) Δεύτερη περίπτωση: ο λόγος αντλείται από την υπαρξη πλάνης περί το δίκαιο

49. Στη δεύτερη περίπτωση, το Βασίλειο του Βελγίου θεωρεί ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε ότι η αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως τηρεί τις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 15 της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Κατ' αυτό, το Πρωτοδι-

κείο δεν μπορούσε εγκύρως να κρίνει ότι η επίδικη απόφαση ήταν επαρκώς αιτιολογημένη όσον αφορά τον προσδιορισμό των δανείων SNCI και Belfin.

50. Πρέπει να υπομνησθεί ότι το ζήτημα του περιεχομένου της υποχρεώσεως αιτιολόγησης είναι νομκό ζήτημα που μπορεί να υπόκειται στον έλεγχο του Δικαστηρίου στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως³⁵. Λόγος αντλούμενος από το ότι αγνοήθηκε το περιεχόμενο αυτής της υποχρεώσεως είναι παραδεκτός, ακόμη και αν συνεπάγεται κατ' ανάγκη τη λήψη υπόψη των περιστατικών στα οποία στηρίχθηκε το Πρωτοδικείο για να καταλήξει στο συμπέρασμά του³⁶.

51. Όσον αφορά την αιτιολογία που απαιτεί το άρθρο 190 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 253 ΕΚ), το Δικαστήριο έχει θέσει τις ακόλουθες αρχές³⁷.

52. Η αιτιολογία πρέπει να προσαρμόζεται στη φύση της οικείας πράξεως και να εκθέτει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο τη συλλογιστική του εκδόντος την πράξη κοινοτικού οργάνου, κατά τρόπο που να παρέ-

32 — Ήτοι, το πρώτο δάνειο του 1,5 δισεκατομμυρίων BEF, το δεύτερο δάνειο των 850 εκατομμυρίων BEF, το τρίτο δάνειο ου 1,5 δισεκατομμυρίων BEF και το τέταρτο δάνειο των 650 εκατομμυρίων BEF.

33 — Το οποίο ακύρωσε και αντικατέστησε τα προηγούμενα δάνεια των 104 εκατομμυρίων BEF και των 196 εκατομμυρίων BEF.

34 — Το οποίο ακύρωσε και αντικατέστησε το προηγούμενο δάνειο που είχε συναφθεί το 1987.

35 — Προαναφερθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Daffix (σκέψεις 19 έως 39), και Ajinomoto και NutraSweet κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (σκέψη 48).

36 — Προπαγατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά V (σκέψη 24).

37 — Αποφάσεις της 13ης Μαρτίου 1985, 296/82 και 318/82, Κάτω Χώρες και Leeuwarder Papierwarenfabriek κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 809, σκέψη 19)· της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-350/88, Delacre κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-395, σκέψεις 15 και 16)· Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France (προαναφερθείσα, σκέψη 63), και της 30ής Μαρτίου 2000, C-265/97 P, VBA κατά Florimex κ.λπ. (Συλλογή 2000, σ. I-2061, σκέψη 93).

χει τη δυνατότητα στους μεν ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου, στο δε αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του. Η απαίτηση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως, ιδίως, του περιεχομένου της πράξεως και του συμφέροντος που ενδέχεται να έχουν προς παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα οποία αφορά η πράξη. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να εξειδικεύει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις επιταγές του άρθρου 190 της Συνθήκης πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει της διατυπώσεώς της, αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα.

53. Κατά τη νομολογία³⁸, οι ίδιες αρχές έχουν εφαρμογή στην υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει η Επιτροπή από το άρθρο 15 της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

54. Εν προκειμένω, η επίδικη απόφαση δεν προσδιορίζει ονομαστικά τα δάνεια SNCI και Belfin των οποίων η κρατική εγγύηση επικρίνεται. Στην απόφαση αυτή, η Επιτροπή περιόριστη να εκθέσει ότι οι εγγυήσεις των «δανείων SNCI και Belfin» και η επέκτασή τους συνιστούν παράνομες ενισχύσεις, χωρίς να διευκρινίζει τα δάνεια στα οποία αναφερόταν.

55. Πάντως, σε αντίθεση προς τη Βελγική Κυβέρνηση, φρονώ ότι τούτο δεν μπορεί να καταστήσει ελαττωματική την επίδικη απόφαση λόγω ελλείψεως αιτιολογίας.

56. Σύμφωνα με την προπαρατεθείσα νομολογία, η αιτιολογία μιας πράξεως πρέπει να εκτιμάται βάσει του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα. Επομένως, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι έπρεπε να ληφθούν υπόψη ενδεχομένως προηγούμενες αποφάσεις της Επιτροπής και το περιεχόμενο της ανακοινώσεως με την οποία κινήθηκε η διαδικασία έρευνας³⁹.

57. Εν προκειμένω, όμως, η απόφαση για την έναρξη έρευνας προσδιορίζει επακριβώς τα δάνεια SNCI και Belfin που αποτελούν το αντικείμενο επικρίσεως. Στην ανακοίνωσή της 96/C 301/03 βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 4, του κώδικα⁴⁰, η Επιτροπή υπογράμμισε ότι κάλεσε τις βελγικές αρχές να της παράσχουν διευκρινίσεις για την αναδιάρθρωση των χρεών της Forges de Clabecq και ότι:

«Στην απάντησή τους της 26ης Ιουλίου 1996 [...], οι βελγικές αρχές ανέφεραν τα εξής: [...] δόθηκε τριετής παράταση για τα δάνεια της SNCI (680 εκατομμύρια βελγικά φράγκα και

38 — Βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 1985, 172/83 και 226/83, Hoogovens Groep κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 2831, σκέψη 24), καθώς και τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996, T-57/91, NALCO κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. II-1019, σκέψεις 298 έως 300), και της 24ης Οκτωβρίου 1997, T-243/94, British Steel κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. II-1887, σκέψη 160).

39 — Απόφαση της 29ης Φεβρουαρίου 1996, C-56/93, Βέλγιο κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-723, σκέψη 87).

40 — Προπαρατεθείσα, τέταρτο εδάφιο.

650 εκατομμύρια βελγικά φράγκα) και της Belfin (εκ των οποίων ένα ύψους 200 εκατομμυρίων βελγικών φράγκων), ενώ τα επιτόκια αναθεωρήθηκαν προς τα κάτω».

58. Η απόφαση για την έναρξη έρευνας χαρακτηρίζει επομένως τα επίδικα δάνεια ως δύο δάνεια SNCI — ένα δάνειο 680 εκατομμυρίων BEF και ένα δάνειο 650 εκατομμυρίων BEF — καθώς και τα δάνεια Belfin — από τα οποία ένα δάνειο 200 εκατομμυρίων BEF.

59. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή περιέλαβε τα πληροφοριακά στοιχεία που περιέχονται στα έγγραφα τα οποία οι βελγικές αρχές προσάρτησαν στο έγγραφό τους της 23ης Ιουλίου 1996⁴¹. Μεταξύ των εγγράφων αυτών ήταν ένα έγγραφο που απηύθυνε στις 25 Ιουνίου 1996 η Belfin στη Forges de Clabecq⁴², μια συμπληρωματική τροποποιητική πράξη που υπεγράφη στις 3 Μαΐου 1996 από τη Belfin και τη Forges de Clabecq⁴³ και ένα έγγραφο που απηύθυνε στις 23 Μαΐου 1996 το βελγικό Υπουργείο Οικονομικών στην SNCI⁴⁴.

Στο πρώτο έγγραφο αναφερόταν ότι η Belfin είχε συναinéσει σε δύο πιστώσεις προς τη Forges de Clabecq. Από το δεύτερο έγγραφο καθίστατο γνωστό το ποσό της μιας από τις δύο αυτές πιστώσεις, ήτοι 200 εκατομμύρια BEF. Το τρίτο έγγραφο φανέρωνε ότι η SNCI

είχε χορηγήσει δύο πιστώσεις στη Forges de Clabecq, ήτοι ένα δάνειο 680 εκατομμυρίων BEF και ένα άλλο δάνειο 650 εκατομμυρίων BEF.

60. Κατά συνέπεια, θεωρούμενη στο πλαίσιο της και υπό το φως της αποφάσεως ενάρξεως έρευνας, η επίδικη απόφαση καθιστά δυνατό τον προσδιορισμό των δανείων SNCI και Belfin στα οποία αναφέρεται. Η Επιτροπή επέκρινε τις κρατικές εγγυήσεις που συνδέονται με τη δεύτερη δόση του πρώτου δανείου SNCI (680 εκατομμύρια BEF), με το τέταρτο δάνειο SNCI (650 εκατομμύρια BEF) καθώς και με τα δύο δάνεια Belfin (300 εκατομμύρια BEF και 200 εκατομμύρια BEF).

61. Τα επιχειρήματα που διατύπωσε το Βασίλειο του Βελγίου επιβεβαιώνουν, εξάλλου, ότι η επίδικη απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη ως προς αυτό το σημείο. Πράγματι, από την αίτηση αναιρέσεως⁴⁵ προκύπτει ότι οι βελγικές αρχές προσδιόρισαν ορθώς τα δάνεια στα οποία αναφέρεται η Επιτροπή.

62. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 15 της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Επομένως, ο πρώτος λόγος, καθόσον αντ-

41 — Παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97.

42 — Παράρτημα 12 του προπαρατεθέντος εγγράφου της 23ης Ιουλίου 1996.

43 — Idem.

44 — Idem.

45 — Σημείο 5, που παρατίθεται στο σημείο 34 των προτάσεών μου.

λείται από την ύπαρξη μιας τέτοιας πλάνης, πρέπει να απορριφθεί⁴⁶.

2. Δεύτερος λόγος: παράβαση των άρθρων 30 και 46 του Οργανισμού ΕΚΑΧ

α) Επιχειρήματα του ανααιρεσέοντος

63. Με τον δεύτερο λόγο αναίρεσής, το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι η ανααιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι αναιτιολόγητη.

46 — Από τις προηγούμενες σκέψεις καταδεικνύεται εντούτοις ότι η ανααιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι ελαττωματική λόγω μιας άλλης πλάνης περί το δίκαιο, την οποία δεν προέβλε το Βασίλειο του Βελγίου. Πράγματι, διαπίστωσα ότι, κατά το Πρωτοδικείο, η Επιτροπή επέρινε τις κρατικές εγγυήσεις που συνδέονται με το σύνολο των δανείων SNCI και Belfin. Όμως, είδαμε ότι η επίδικη απόφαση έχει πιο περιορισμένο περιεχόμενο. Στην παραματαικότητα, αφορά μόνον τις κρατικές εγγυήσεις που συνδέονται με τη δεύτερη δόση του πρώτου δανείου SNCI, με το τέταρτο δάνειο SNCI καθώς και με τα δύο δάνεια Belfin. Το Πρωτοδικείο υπέπεσε επομένως σε προδηγή πλάνη κατά τον προσδιορισμό των δανείων SNCI και Belfin στα οποία αναφέρεται η επίδικη απόφαση. Η πλάνη αυτή μπορεί να δημιουργήσει πρακτικές δυσχέρειες κατά την εκτέλεση της επίδικης αποφάσεως. Ενώ, κατά την Επιτροπή, οι βελγικές αρχές υποχρεούνται απλώς να ανακτήσουν το ποσό της ενισχύσεως που εμπεριέχεται στις τέσσερις προπαρατεθείσες εγγυήσεις, η σκέψη 110 της ανααιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια την ανάκτηση της ενισχύσεως που αφορά το σύνολο των εγγυήσεων.

Από απόψεως νομικού χαρακτηρισμού, η πλάνη στην οποία υπέπεσε το Πρωτοδικείο αναλύεται ως παράβαση του άρθρου 33 της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Το Πρωτοδικείο, υποκαθιστώντας τη δική του αιτιολόγηση στην αιτιολόγηση της Επιτροπής, παραποίησε το περιεχόμενο της επίδικης αποφάσεως. Επομένως, υπερέβη τα όρια της αρμοδιότητάς που του παρέχει το άρθρο 33 της Συνθήκης ΕΚΑΧ στο πλαίσιο του ελέγχου της νομιμότητας των αποφάσεων της Επιτροπής (βλ., με αυτό το πνεύμα, την απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2000, C-164/98 P, DIR International Film κ.λπ. κατά Επιτροπής, (Συλλογή 2000, σ. I-447, σκέψεις 38 έως 49). Δεδομένου ότι πρόκειται για λόγο που άπτεται της αρμοδιότητας του εκδότη της προσβληθείσας πράξεως, το Δικαστήριο θα μπορούσε αυτεπαγγέλτως να θέσει το ζήτημα της πλάνης του Πρωτοδικείου και να το ελέγξει ανααιρετικώς (βλ., κατ' αναλογία, τις αποφάσεις της 10ης Μαΐου 1960, 19/58, Γερμανία κατά Ανωτάτης Αρχής (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 395, και της 13ης Ιουλίου 2000, C-210/98 P Salzgitter κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-5843, σκέψη 56). Πάντως, καθόσον αν προτεινότο στο Δικαστήριο να ανατρέψει την απόφαση του Πρωτοδικείου για άλλους λόγους (βλ. το σημείο 64 επ. των προτάσεών μου), δεν είναι αναγκαίο να ανατύξω τον συλλογισμό μου ως προς αυτό το σημείο.

Υπενθυμίζει ότι, ενώπιον του Πρωτοδικείου, αμφισβήτησε τη νομιμότητα της επίδικης αποφάσεως, καθόσον σ' αυτήν εκτίθεται ότι η επέκταση των κρατικών εγγυήσεων που συνδέονται με τα δάνεια SNCI και Belfin συνιστά παράνομη ενίσχυση. Το Βασίλειο του Βελγίου υπογραμμίζει ότι το Πρωτοδικείο παρέλειψε να αποφανθεί επί του λόγου αυτού.

β) Εκτίμηση

64. Δεν αμφισβητείται ότι το Πρωτοδικείο δεν αποφάνθηκε επί του λόγου που επικαλέστηκε το Βασίλειο του Βελγίου πρωτοδικώς. Το ζήτημα που τίθεται συνίσταται επομένως στο να εξακριβωθεί αν το Πρωτοδικείο όφειλε να απαντήσει σ' αυτό το επιχειρημα.

65. Το Δικαστήριο σπανίως έχει λάβει ευκαιρίες για τον καθορισμό του περιεχομένου της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως που υπέχει το Πρωτοδικείο. Η ανάλυση των σχετικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί δείχνει ότι το Δικαστήριο προτιμά να ενεργεί κατά περίπτωση προκειμένου να αποφασίζει αν, στην οικεία περίπτωση, το Πρωτοδικείο αιτιολόγησε επαρκώς το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε. Η ως έχει σήμερα νομολογία επιτρέπει πάντως να συναχθούν ορισμένες αρχές.

66. Μπορεί να γίνει δεκτό ότι από την αιτιολογία μιας αποφάσεως πρέπει να προκύπτει κατά σαφή και μη διφορούμενο τρόπο η συλλογιστική του Πρωτοδικείου, ώστε να

μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που υπαγόρευσαν τη ληφθείσα απόφαση και το Δικαστήριο να ασκεί τον δικαστικό του έλεγχο⁴⁷. Όταν πρόκειται για προσφυγή στηριζόμενη στο άρθρο 173 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 230 ΕΚ), η απαίτηση αιτιολογήσεως συνεπάγεται ασφαλώς ότι το Πρωτοδικείο εξετάζει τους λόγους ακυρώσεως που προβάλλει ο προσφεύγων και εκθέτει τους λόγους που συνεπάγονται την απόρριψη του λόγου ακυρώσεως ή την ακύρωση της προβαλλομένης πράξεως.

67. Με την απόφαση Connolly κατά Επιτροπής⁴⁸, το Δικαστήριο έθεσε πάντως τα όρια αυτής της υποχρέωσης απαντήσεως στους προβαλλόμενους λόγους. Έκρινε ότι η αιτιολογία μιας αποφάσεως πρέπει να κρίνεται σε σχέση με τα περιστατικά της συγκεκριμένης υποθέσεως⁴⁹ και δεν μπορεί να απαιτείται από το Πρωτοδικείο να απαντά λεπτομερώς, σε κάθε επιχείρημα του προσφεύγοντος⁵⁰. Ακολουθώντας τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Ruiz-Jarabo Colomer⁵¹, διευκρίνισε ότι το Πρωτοδικείο δεν υποχρεούται να απαντά σε επιχείρημα που δεν είναι «αρκούντως σαφές και ακριβές» και δεν στηρίζεται σε «πρόσφορα αποδεικτικά στοιχεία»⁵².

47 — Βλ., με το πνεύμα αυτό, τις αποφάσεις της 14ης Μαΐου 1998, C-259/96 P, Συμβούλιο κατά De Nil και Impens (Συλλογή 1998, σ. I-2915, σκέψεις 32 έως 34), και της 17ης Μαΐου 2001, C-449/98 P, IECC κατά Επιτροπής (Συλλογή 2001, σ. I-3875, σκέψη 70), καθώς και τις διατάξεις της 19ης Ιουλίου 1995, C-149/95 P(R), Επιτροπή κατά Atlantic Container Line κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-2165, σκέψη 58) της 14ης Οκτωβρίου 1996, C-268/96 P(R), SCK και FNK κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-4971, σκέψη 52), και της 25ης Ιουνίου 1998, C-159/98 P(R), Ολλανδικές Αντιλλες κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1998, σ. I-4147, σκέψη 70).

48 — Απόφαση της όγης Μαρτίου 2001, C-274/99 P (Συλλογή 2001, σ. I-1611).

49 — *Ibidem*, σκέψη 120.

50 — *Ibidem*, σκέψη 121.

51 — Προτάσεις στην προπαρατεθείσα υπόθεση Connolly κατά Επιτροπής (σημείο 61).

52 — Προπαρατεθείσα απόφαση Connolly κατά Επιτροπής (σκέψη 121).

68. Αν ληφθεί ως βάση η νομολογία που αφορά το άρθρο 190 της Συνθήκης, μπορεί επίσης να γίνει δεκτό ότι το Πρωτοδικείο δεν οφείλει να απαντά στα επιχειρήματα που είναι προδήλως άσχετα ή σαφώς δευτερεύοντα⁵³.

69. Λαμβανομένων υπόψη αυτών των αρχών, φρονώ ότι το Πρωτοδικείο όφειλε να απαντήσει στον λόγο που προέβαλε το Βασίλειο του Βελγίου στην παρούσα υπόθεση.

70. Αφενός, το επιχείρημα του αναιρεσείοντος ήταν «αρκούντως σαφές και ακριβές» κατά την έννοια της αποφάσεως Connolly κατά Επιτροπής⁵⁴. Η Βελγική Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η επέκταση, κατά τρία επιπλέον έτη, των κρατικών εγγυήσεων που συνδέονται με τα δάνεια SNCI και Belfin δεν συνιστούσε παράνομη ενίσχυση, διότι είχε κοινοποιηθεί στην Επιτροπή κατ'εφαρμογήν του άρθρου 6, παράγραφος 2, του κώδικα ενισχύσεων⁵⁵. Το επιχείρημα στηριζόταν, επιπλέον, σε «πρόσφορα αποδεικτικά στοιχεία», διότι η δικογραφία περιείχε την κοινοποίηση των βελγικών αρχών προς την Επιτροπή της 25 Ιουνίου 1996⁵⁶.

53 — Βλ., κατ'αναλογία, την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France (σκέψη 64).

54 — Προπαρατεθείσα απόφαση.

55 — Υπόμνημα παρεμβάσεως (σημεία 32 και 45).

56 — Παράρτημα 3 του δικογράφου προσφύγις της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97.

71. Αφετέρου, δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ότι το επιχείρημα του Βασιλείου του Βελγίου ήταν «προδήλως άσχετο» ή «σαφώς δευτερεύον».

72. Πράγματι, πρέπει να υπομνηστεί ότι το άρθρο 6, παράγραφος 4, του κώδικα απαγορεύει στα κράτη μέλη να θέσουν σε εφαρμογή τα σχέδιά τους χρηματοοικονομικής επεμβάσεως πριν από την έγκριση της Επιτροπής. Είναι πρόδηλο, μολονότι το Δικαστήριο δεν το έχει ακόμη ρητώς αναγνωρίσει, ότι η διάταξη αυτή έχει άμεσο αποτέλεσμα και γεννά, υπέρ των ιδιωτών, δικαιώματα που τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν⁵⁷.

73. Επομένως, οι ιδιώτες μπορούν να επικαλούνται την παράβαση της απαγορεύσεως του άρθρου 6, παράγραφος 4, του κώδικα ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Δυνάμει της νομολογίας⁵⁸, τα δικαστήρια αυτά οφείλουν να εξασφαλίζουν στους διοικουμένους ότι θα συναχθούν όλες οι κατά το εθνικό τους δίκαιο συνέπειες μιας τέτοιας παραβάσεως.

74. Επί εθνικού επιπέδου, πολλές σημαντικές συνέπειες μπορούν να απορρέουν από τη διαπίστωση του παράνομου χαρακτήρα μιας κρατικής ενισχύσεως.

Κατ' αρχάς, οι ιδιώτες που δικαιολογούν την ύπαρξη συμφέροντος μπορούν να ζητήσουν από το εθνικό δικαστήριο να διατάξει την ανάκτηση της ενισχύσεως που χορηγήθηκε παρά την απαγόρευση του άρθρου 6, παράγραφος 4, του κώδικα. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, σε αντίθεση προς την Επιτροπή, τα εθνικά δικαστήρια έχουν την εξουσία να διατάσσουν την επιστροφή ενισχύσεως για τον λόγο και μόνον ότι αυτή δεν κοινοποιήθηκε⁵⁹.

Ακολούθως, συνέχεια, το εθνικό δικαστήριο μπορεί, ανεξαρτήτως του περιεχομένου της τελικής αποφάσεως της Επιτροπής, να διαπιστώσει τον παράνομο χαρακτήρα της πράξεως που συνιστά την ενίσχυση καθώς και τον παράνομο χαρακτήρα των μέτρων εφαρμογής⁶⁰. Ως εκ τούτου, μπορεί να θίγεται το κύρος του συνόλου των μέτρων που αφορούν την εφαρμογή της ενισχύσεως. Η συνέπεια αυτή θέτει ιδιαίτερα προβλήματα στην περίπτωση ενισχύσεως που χορηγούνται υπό τη μορφή κρατικής εγγυήσεως, διότι, στην περίπτωση αυτή, ο παράνομος χαρακτήρας της ενισχύσεως μπορεί να έχει επιπτώσεις στο νομικό δεσμό μεταξύ του κράτους και του δανειοδότη οργανισμού. Η

57 — Όσον αφορά την απαγόρευση που προβλέπεται από το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ), βλ. τις αποφάσεις της 15ης Ιουλίου 1964, 6/64, Costa (Σύλλογη τόμος 1954-1964, σ. 1191, 1201), και της 11ης Δεκεμβρίου 1973, 120/73, Lorenz (Σύλλογη τόμος 1972-1973, σ. 815, σκέψη 8). Όσον αφορά την απαγόρευση που προβλέπεται από τον ισχύοντα κώδικα ενισχύσεων υπέρ της βιομηχανίας άνθρακα [απόφαση 3632/93/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 28ης Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό καθεστώς παρεμβάσεως των κρατών μελών υπέρ της βιομηχανίας άνθρακα (ΕΕ L 329, σ. 12)], βλ. την απόφαση της 20ης Σεπτεμβρίου 2001, C-390/98, Banks (Σύλλογη 2001, σ. 1-6117, σκέψεις 69 και 70).

58 — Αποφάσεις της 21ης Νοεμβρίου 1991, C-354/90, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires και Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (Σύλλογη 1991, σ. 1-5505, σκέψη 12) της 11ης Ιουλίου 1996, C-39/94, SFEI κ.λπ. (Σύλλογη 1996, σ. 1-3547, σκέψη 40), και Banks, προαπαρτεθείσα (σκέψη 73).

59 — Προαπαρτεθείσες αποφάσεις Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires και Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (σκέψεις 12 και 13), και SFEI κ.λπ. (σκέψεις 40 και 43).

60 — Προαπαρτεθείσες αποφάσεις Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires και Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (σκέψη 12), και SFEI κ.λπ. (σκέψη 40).

Επιτροπή θεωρεί, εξάλλου, ότι το ζήτημα του βαθμού στον οποίο ο παράνομος χαρακτήρας της ενισχύσεως επηρεάζει τον νομικό δεσμό που υφίσταται μεταξύ του κράτους και των τρίτων είναι ζήτημα που εμπίπτει στο εθνικό δίκαιο⁶¹.

Τέλος, η παράβαση της απαγορεύσεως εφαρμογής μπορεί να θεωρηθεί ως παράβαση «κατάφωρη» κατά την έννοια της αποφάσεως Brasserie du pêcheur⁶², προκειμένου να στοιχειοθετηθεί η ευθύνη του κράτους⁶³. Επομένως, είναι δυνατόν η διαπίστωση του παράνομου χαρακτήρα της ενισχύσεως να χρησιμοποιήσει ως έρεισμα στο εθνικό δικαστήριο προκειμένου να υποχρεώσει το κράτος να αποκαταστήσει τις ζημιές που προκλήθηκαν από την άμεση καταβολή της ενισχύσεως⁶⁴. Η σχετική αγωγή θα μπορούσε να ασκηθεί όχι μόνον από τον λήπτη της ενισχύσεως⁶⁵, αλλά και από τους ανταγωνιστές τους, αν η επιστροφή της ενισχύσεως δεν μπορεί να τους επαναφέρει σε κατάσταση πανομοιότυπη προς αυτήν που υφίστατο πριν από την καταβολή⁶⁶.

75. Κατά συνέπεια, ο λόγος που προέβαλε πρωτοδικώς το Βασίλειο του Βελγίου εμφά-

νιζε πρόδηλο συμφέρον. Αμφισβητώντας τον παράνομο χαρακτήρα της επεκτάσεως των κρατικών εγγυήσεων, η Βελγική Κυβέρνηση θέλησε να αποφύγει τις συνέπειες από το άμεσο αποτέλεσμα του άρθρου 6, παράγραφος 2, του κώδικα και, ιδίως, τη δυνατότητα να τεθεί το ζήτημα της ευθύνης της συνεπεία της παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου, καθώς και την ακυρότητα των δημοσίων και ιδιωτικών πράξεων που συνδέονται με την εφαρμογή της επίδικης επεκτάσεως.

76. Κατά συνέπεια, εκτιμώ ότι το Πρωτοδικείο παρέβη την υποχρέωσή του αιτιολογήσεως παραλείποντας να απαντήσει στον λόγο που προέβαλε το Βασίλειο του Βελγίου. Επομένως, προτείνω στο Δικαστήριο να αναιρέσει την απόφαση του Πρωτοδικείου ως προς το σημείο αυτό.

B — Οι λόγοι που αφορούν ειδικά τα δάνεια SNCI

61 — Ανακοίνωση 2000/C 71/07 της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων (ΕΕ C 71, σ. 14, σημεία 6.4 και 6.5).

62 — Απόφαση της 5ης Μαρτίου 1996, C-46/93 και C-48/93, Brasserie du pêcheur και Factortame (Συλλογή 1996, σ. I-1029, σκέψη 51).

63 — Βλ., με το πνεύμα αυτό, Kerpenne, J.-P., *Guide des aides d'État en droit communautaire*, Bruylant, Βρυξέλλες, 1999 (σημείο 408).

64 — Βλ. επίσης, με αυτό το πνεύμα, Waelbroeck, M., και Frignani, A., *Commentaire J. Megret, Le droit de la CE, τόμος 4, Concurrence, éditions de l'université de Bruxelles*, Βρυξέλλες, 1997, 2η έκδοση (σημείο 319).

65 — Βλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Tesaurο στην υπόθεση Βέλγιο κατά Επιτροπής, αποκαλούμενη «Χαλυβοδοσολιγίες» (απόφαση της 21ης Μαρτίου 1990, C-142/87, Συλλογή 1990, σ. I-959, συγκεκριμένα σ. I-985).

66 — Βλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs στην προπαρατεθείσα υπόθεση SFEI κ.λπ. (σημείο 77). Ο γενικός εισαγγελέας Jacobs παραθέτει το παράδειγμα των ανταγωνιστών οι οποίοι, λόγω της άμεσης καταβολής της ενισχύσεως, θα είχαν χάσει οφέλη ή μερίδια αγοράς.

77. Υπό το φως των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξα, δεν θα δικαιολογούνταν πλέον η εξέταση των λοιπών λόγων αναιρέσεως. Πράγματι, αν, όπως φρονώ, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πρέπει να αναιρεθεί για τον λόγο ότι το Πρωτοδικείο δεν τήρησε την υποχρέωσή του αιτιολογήσεως, οι λοιποί λόγοι που προβάλλει το Βασίλειο του Βελγίου δεν θα ασκούσαν επιρροή. Επομένως, επικουρικώς μόνο συνεχίζω την ανάλυσή μου.

78. Το Βασίλειο του Βελγίου προβάλλει δύο λόγους αναιρέσεως που αφορούν τα δάνεια SNCI. Ο πρώτος λόγος αντλείται από παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου. Ο δεύτερος λόγος αντλείται από έλλειψη αιτιολογίας της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

1. Πρώτος λόγος: παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου

α) Επιχειρήματα του αναιρεσείουontos

79. Με τον πρώτο του λόγο, το αναιρεσείον προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε ότι οι βελγικές αρχές δεν μπορούσαν να επικαλεστούν τις αποφάσεις του 1982 και του 1985⁶⁷. Υποστηρίζει ότι η συλλογιστική του Πρωτοδικείου είναι ελαττωματική συνεπεία διπλής πλάνης περί το δίκαιο.

80. Πρώτον, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη κατά τον νομικό χαρακτηρισμό των περιστατικών. Έκρινε ότι η απόφαση του 1982 εξαρτούσε την έγκριση της κρατικής εγγυήσεως που συνδέεται με το πρώτο δάνειο SNCI από την προϋπόθεση ότι η Forges de Clabecq δεν θα τύχει καμιάς μεταγενέστερης χρηματοοικονομικής στηρίξεως από το βελγικό Δημόσιο. Όμως, αυτό δεν περιλαμβανόταν στις προϋποθέσεις που έθεσε η Επιτροπή για την έγκριση της επίδικης εγγυήσεως. Ο πεπλανημένος αυτός χαρακτηρισμός επέφερε την παραβίαση της

αρχής της ασφάλειας δικαίου, διότι είχε ως συνέπεια να αρνηθεί το Πρωτοδικείο στις βελγικές αρχές τη δυνατότητα επικλήσεως της αποφάσεως του 1982.

81. Δεύτερον, το Πρωτοδικείο έκρινε, κακώς, ότι οι τροποποιήσεις που επήλθαν στο τέταρτο δάνειο SNCI αντέβαιναν στους όρους που έθεσε η απόφαση του 1985. Συγκεκριμένα, οι επιδικες τροποποιήσεις συνίσταντο απλώς σε παράταση αποπληρωμής ορισμένων δανείων, χωρίς να τροποποιείται η προθεσμία επιστροφής.

β) Εκτίμηση

82. Στις σκέψεις 97 έως 101 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι οι βελγικές αρχές δεν μπορούσαν να επικαλεστούν τις αποφάσεις του 1982 και του 1985 για τον λόγο ότι, επιφέροντας σημαντικές τροποποιήσεις στον τρόπο επιστροφής των δανείων SNCI, αγνόησαν τους όρους εγκρίσεως που θέτουν οι αποφάσεις αυτές.

83. Φρονώ ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πάσχει λόγω πλάνης περί το δίκαιο ως προς το σημείο αυτό. Κατ' εμέ, το Πρωτοδικείο παρέλειψε να διαπιστώσει ότι η επίδικη απόφαση δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη έναντι του άρθρου 15 της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

67 — Σκέψεις 97 έως 101 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

84. Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι ο λόγος που αντλείται από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως πράξεως ενός οργάνου συνιστά λόγο δημοσίας τάξεως, που πρέπει να εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από τον κοινοτικό δικαστή⁶⁸. Όταν παραλείπει να λάβει υπόψη αυτεπαγγέλτως αυτό τον λόγο, ενώ η προσβαλλόμενη απόφαση δεν ανταποκρίνεται στις επιταγές αιτιολογήσεως, το Πρωτοδικείο υποπίπτει σε πλάνη περί το δίκαιο που επιφέρει την αναίρεση εκ μέρους του Δικαστηρίου⁶⁹.

85. Εν προκειμένω, η απόφαση του 1982 επέτρεψε στη Βελγική Κυβέρνηση να συστήσει κρατική εγγύηση επί του πρώτου δανείου SNCI ύψους 1,5 δισεκατομμυρίων BEF. Η απόφαση του 1985, εξάλλου, αποτελούσε συνέχεια μιας κοινοποιήσεως των βελγικών αρχών της 31ης Μαΐου 1985⁷⁰ και τους επέτρεψε να συστήσουν εγγύηση επί του τετάρτου δανείου SNCI ύψους 650 εκατομμυρίων BEF. Επομένως, με τις δύο αυτές αποφάσεις η Επιτροπή δήλωσε ότι οι κρατικές εγγυήσεις συνιστούσαν νόμιμες και συμβατές με την κοινή αγορά ενισχύσεις.

68 — Βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 20ής Μαρτίου 1959, 18/57, Nold κατά Ανωτάτης Αρχής (Σύλλογη τόμος 1954-1964, σ. 323) της 1ης Ιουλίου 1986, 185/85, Usinor κατά Επιτροπής (Σύλλογη 1986, σ. 2079, σκέψη 19), και Επιτροπή κατά Dafix, προπαρατεθείσα (σκέψη 24), καθώς και τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1997, T-106/95, FFSA κ.λπ. κατά Επιτροπής (Σύλλογη 1997, σ. II-229, σκέψη 62), και της 9ης Ιουλίου 1997, T-49/96, S κατά Δικαστηρίου (Σύλλογη 1997, σ. II-1125, σκέψη 53).

69 — Βλ., με το πνεύμα αυτό, την προπαρατεθείσα απόφαση Salzgiiter κατά Επιτροπής (σκέψεις 56 και 57).

70 — Παράρτημα 13 του υπομνήματος παρεμβάσεως (σημείο 1.2.2).

86. Δεν αμφισβητείται ότι η Επιτροπή αναθεώρησε αυτή την εκτίμηση με την επίδικη απόφαση. Έκρινε ότι:

«Η χορήγηση κρατικής εγγύησης για τραπεζικά δάνεια αποτελεί ατ' αρχάς κρατική ενίσχυση, η οποία θα έπρεπε να είχε κοινοποιηθεί στην Επιτροπή και να μην τεθεί σε εφαρμογή πριν από την έγκριση της τελευταίας [...]. Τούτο δεν έγινε στην περίπτωση των δανείων που χορηγήθηκαν στη Forges de Clabecq [...].

Οι εγγυήσεις για τα δάνεια της Belfin και της SNCI [...] αποτελούν κρατική ενίσχυση. Επιπλέον, πρόκειται για παράνομες ενισχύσεις, εφόσον χορηγήθηκαν χωρίς να έχουν προηγουμένως εγκριθεί από την Επιτροπή»⁷¹.

87. Σε αντίθεση προς τις προϋποθέσεις που θέτει η νομολογία⁷², στην επίδικη απόφαση δεν εμφανίζονται οι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή ανακάλεσε τις αποφάσεις της του 1982 και του 1985. Δεν περιέχει καμία ένδειξη που να καθιστά γνωστό τον λόγο για τον οποίο η Επιτροπή ήρε, αναδρομικώς, την έγκριση των κρατικών εγγυήσεων που είχαν επιτραπεί το 1982 και το 1985. Επομένως, η αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως δεν επιτρέπει στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν το ληφθέν μέτρο, ούτε στον κοινοτικό δικαστή να ασκήσει τον δικαιοδοτικό του έλεγχο.

71 — Σημείο V της επίδικης αποφάσεως, υπό τον τίτλο «Αναδιάταξη των χρεών», τρίτο και τέταρτο εδάφιο.

72 — Βλ. τα σημεία 51 έως 53 των προτάσεών μου.

88. Υπό τις συνθήκες αυτές, εκτιμώ ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, παραλείποντας να λάβει υπόψη αυτεπαγγέλτως τον λόγο που αντλείται από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως. Επιπλέον, εκθέτοντας τους λόγους για τους οποίους, κατ' αυτό, οι βελγικές αρχές δεν μπορούσαν να επικαλεστούν τις αποφάσεις του 1982 και του 1985, το Πρωτοδικείο υποκατέστησε την Επιτροπή στην αιτιολογία αυτή. Επομένως, υπερέβη ομοίως τα όρια της αρμοδιότητας που του παρέχει το άρθρο 33 της Συνθήκης ΕΚΑΧ στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας των πράξεων της Επιτροπής⁷³. Επομένως, για τους διαφόρους αυτούς λόγους, προτείνω στο Δικαστήριο να αναιρέσει την απόφαση του Πρωτοδικείου.

τροπή για την απόφασή τους να επεκτείνουν την εγγύηση στο σύνολο του δανείου⁷⁵. Η κοινοποίηση αυτή αφορούσε ομοίως άλλα μέτρα που μελετούσε το βελγικό Δημόσιο υπέρ του χαλυβουργικού τομέα.

91. Με ανακοίνωση της 11ης Οκτωβρίου 1982, που έγινε βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 3, της αποφάσεως 2320/81/ΕΚΑΧ⁷⁶, η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία έρευνας και να οχλήσει τους ενδιαφερομένους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους⁷⁷.

89. Για την περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο θα αποφάσιζε να μη δεχθεί αυτή τη λύση, εξετάζω με συντομία, επικουρικώς, τα επιχειρήματα που προέβαλε το Βασίλειο του Βελγίου.

90. Η απόφαση του 1982 εκδόθηκε στην ακόλουθη αλληλουχία. Στις 4 Νοεμβρίου 1980, οι βελγικές αρχές πληροφόρησαν την Επιτροπή για την πρόθεσή τους να συστήσουν κρατική εγγύηση επί της πρώτης δόσεως του πρώτου δανείου SNCI (820 εκατομμύρια ΒΕΦ)⁷⁴. Στις 11 Αυγούστου 1982, οι ίδιες αρχές πληροφόρησαν την Επι-

92. Στις 16 Δεκεμβρίου 1982, έλαβε την απόφασή της έναντι τεσσάρων διαδικασιών που κινήθηκαν μεταξύ της 19ης Δεκεμβρίου 1980 και της 25ης Νοεμβρίου 1982, οι οποίες αφορούσαν ενισχύσεις στις επενδύσεις, επείγουσες ενισχύσεις και μια ενίσχυση στη λειτουργία υπέρ της Forges de Clabecq. Η Επιτροπή ενέκρινε τη χορήγηση ποσού 1,985 δισεκατομμυρίων ΒΕΦ ως εγγύηση, από τα οποία 1,5 δισεκατομμύρια ΒΕΦ για το πρώτο στάδιο του επενδυτικού προγράμματος. Η απόφασή της έχει ως ακολούθως:

«Καταλήγοντας στα συμπεράσματά της, και επί του παρόντος, η Επιτροπή εγκρίνει μόνον τη χορήγηση 1,985 δισεκατομμυρίων ως

73 — Βλ., με αυτό το πνεύμα, την προπαρατεθείσα απόφαση DIR International Film κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψεις 38 έως 49), και τη διάταξη της 11ης Μαΐου 2000, C-428/98 P, Deutsche Post κατά IECC και Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-3061, σκέψη 28). Βλ. επίσης την απόφαση της 15ης Ιουνίου 1993, C-225/91, Malta κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. I-3203, σκέψη 23), καθώς και τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου FFSA κ.λπ. κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα (σκέψη 101), και της 15ης Ιουνίου 2000, T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97 έως T-607/97, T-1/98, T-3/98 έως T-6/98 και T-23/98, Alzetta κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. II-2319, σκέψη 42).

74 — Παράρτημα 9 του υπομνήματος παρεμβάσεως.

75 — Παράρτημα 10 του υπομνήματος παρεμβάσεως.

76 — Απόφαση της Επιτροπής, της 7ης Αυγούστου 1981, περί θεσπίσεως κοινοτικών κανόνων για τις ενισχύσεις στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, αποκαλούμενη «δεύτερος κώδικας ενισχύσεων» (ΕΕ L 228, σ. 14).

77 — Παράρτημα 11 του υπομνήματος παρεμβάσεως.

εγγύηση (από τα οποία 1,5 δισεκατομμύρια για το πρώτο στάδιο του επενδυτικού προγράμματος και 485 εκατομμύρια ενισχύσεων στη λειτουργία). Η έγκριση αυτή εξαρτάται πάντως από τους ακόλουθους όρους:

- i) Η κυβέρνησή σας θα παραιτηθεί από τη χορήγηση των άλλων ενισχύσεων που προβλέπονταν αρχικά υπέρ των επενδύσεων (επιδότηση και φορολογικές διευκολύνσεις για το πρώτο στάδιο και εγγύηση για το δεύτερο).
- ii) Το ύψος της εγγυήσεως του τελευταίου μέτρου (SID/B/18) δεν μπορεί να υπερβεί τα 820 εκατομμύρια βελγικά φράγκα.
- iii) Η Forges de Clabecq οφείλει να συμμορφωθεί με τα μέτρα που θα λάβει η Επιτροπή για να αποφευχθεί το να χρησιμοποιηθούν από αυτήν οι κατ' αυτόν τον τρόπο ελευθερούμενες ενισχύσεις για την κάλυψη ζημιών προκύπτουσες από τη μη εκ μέρους της τήρηση των διατάξεων που αφορούν τις τιμές. Η Επιτροπή αναμένει, επιπλέον, από τη Βελγική Κυβέρνηση να της παράσχει τη σύνδρομή της για να εξασφαλίσει την εκ μέρους της Forges de Clabecq τήρηση των υποχρεώσεών της όσον αφορά ποσοστώς παραγωγής.

διαδικασία του άρθρου 8, παράγραφος 3, αμέσως μόλις λάβει τις παρατηρήσεις των ενδιαφερομένων στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας. Προς τούτο, θα λάβει υπόψη τα προσφερόμενα ανταλλάγματα τα οποία και κατέστησαν δυνατή τη λήψη της παρούσας αποφάσεως.

Η Επιτροπή επισημαίνει στη Βελγική Κυβέρνηση το γεγονός ότι η ελευθέρωση ενός τέτοιου ποσού ενισχύσεων θα εξαντλήσει τη δυνατότητα της Clabecq να τύχει συνδρομής από δημόσιους πόρους, όποια και αν είναι η εξέλιξη των αγορών της. Επιβάλλεται όμως η διαπίστωση ότι, ακόμη και αν τα στοιχεία που ανακοινώνονται στην Επιτροπή αποδεικνύουν την αποδοτικότητα της, η Clabecq θα εξακολουθήσει να είναι εξαιρετικά ευαίσθητη στις διακυμάνσεις των αγορών της. Επομένως, θα πρέπει να διερευνηθεί αμελλητί εξειδικεύσεις που μπορούν να στηρίξουν καλύτερα αυτή την αποδοτικότητα, δεδομένου ότι τα προβλήματα που θα μπορούσαν ακόμη να ανακύψουν για την επιχείρηση δεν μπορούν πλέον να ανεύρουν λύση στο πλαίσιο της χρηματοδοτικής αρωγής του Δημοσίου.»

93. Η απόφαση του 1982 θέτει επομένως τρεις όρους για την έγκριση της κρατικής εγγυήσεως που συνδέεται με το πρώτο δάνειο SNCI.

Πρώτον, οι βελγικές αρχές πρέπει να παραιτηθούν από τη χορήγηση ορισμένων ενισχύσεων τις οποίες σχεδίαζαν αρχικά⁷⁸. Δεύτερον, οι βελγικές αρχές οφείλουν να

Η Επιτροπή θα αποφανθεί επί των εγγυήσεων που εξακολουθούν να υπόκεινται στη

78 — Επρόκειτο για μια επιδότηση τόκου 7 % για πέντε έτη επί ποσού 783 εκατομμυρίων BEF, για φορολογικές διευκολύνσεις ύψους η απαλλαγιά από την κτήση φόρου ανιήτων για τρία έτη και τη δυνατότητα επιστροφής αποβλήσεων καθώς και την κρατική εγγύηση που συνδέεται κατ' ανάγκη με ένα μέρος του δεύτερου δανείου SNCI 850 εκατομμυρίων BEF (βλ. την απόφαση του 1982, σ. 2).

περιορίσουν, σε 820 εκατομμύρια BEF, την κρατική εγγύηση που συνδέεται με το τρίτο δάνειο SNCI ύψους 1,5 δισεκατομμυρίων BEF. Τρίτον, η Forges de Clabecq δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τις ενισχύσεις για να καλύψει τις ζημιές που θα απέρρεαν από τη μη τήρηση των διατάξεων της Επιτροπής ως προς τις τιμές. Οφείλουν, επιπλέον, να τηρήσουν τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά ποσοτώσεις παραγωγής.

94. Κατά συνέπεια, σε αντίθεση προς την κρίση του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή δεν έθεσε κανέναν όρο κατά τον οποίο «μετά την έγκριση του κοινοποιηθέντος μέτρου έπρεπε να αποκλειστεί κάθε άλλη δυνατότητα της [Forges de Clabecq] να εξακολουθήσει να αναζητεί λύσεις για τα προβλήματά της στη χρηματοοικονομική υποστήριξη του κράτους»⁷⁹.

95. Παρόμοια ένδειξη περιέχεται μόνον ως τελική παρατήρηση στην απόφαση του 1982 και όχι βάσει των όρων που τέθηκαν για την έγκριση της κρατικής εγγυήσεως. Αν η Επιτροπή ήθελε πράγματι να εξαρτήσει την έγκρισή της από έναν τέτοιο όρο, θα είχε περιλάβει το στοιχείο αυτό στην απαρίθμηση

των όρων που έθεσε για την έγκριση⁸⁰. Ελλείψει τούτου, η παρατήρηση της Επιτροπής δεν μπορεί να συνιστά παρά μια απλή προειδοποίηση, με την οποία εκφράζεται μια αρνητική προδιάθεση έναντι νέας παρεμβάσεως των βελγικών αρχών υπέρ της Forges de Clabecq.

96. Τα στοιχεία της δικογραφίας επιβεβαιώνουν ότι η επίδικη ένδειξη δεν μπορούσε να συνιστά όρο για την έγκριση της κρατικής εγγυήσεως. Πράγματι, με την απόφαση του 1985, η Επιτροπή επέτρεψε στη Βελγική Κυβέρνηση να χορηγήσει νέα ενίσχυση 2 253 εκατομμυρίων BEF στη Forges de Clabecq, από τα οποία 650 εκατομμύρια ως κρατική εγγύηση επί του τετάρτου δανείου SNCI. Δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ότι η απόφαση του 1982 περιείχε έναν όρο που απαγόρευε οποιαδήποτε μεταγενέστερη ενίσχυση του βελγικού Δημοσίου, ενώ, τρία έτη αργότερα, η ίδια η Επιτροπή ενέκρινε νέα ενίσχυση υπέρ της Forges de Clabecq⁸¹.

97. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί τον νομικό χαρακτήρισμό, κρίνοντας ότι η απόφαση του

80 — Θα μπορούσε, εξάλλου, να τεθεί το ζήτημα της νομιμότητας ενός τέτοιου όρου ή μιας ρητής απαγορεύσεως ως προς το σημείο αυτό. Πράγματι, μολονότι το άρθρο 4, στοιχείο γ, της Συνθήκης ΕΚΑΧ απαγορεύει τις κρατικές ενισχύσεις, το σύστημα που δημιουργήθηκε με τους διάφορους κώδικες ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα επέτρεπε στα κράτη μέλη να ζητούν από την Επιτροπή να κηρύξει ένα μέτρο συμβατό προς την Κοινή Αγορά Άνθρακα και Χάλυβα. Η Επιτροπή διαθέτει συναφώς αποκλειστική αρμοδιότητα και προβαίνει σε εκτίμηση κατά περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως. Επομένως, είναι απίθανο — αν όχι παράνομο — το να μπορεί η Επιτροπή, με απόφαση έγκρισως, να καθιστά οριστικώς δεσμευτική την εκτίμησή της για όλες τις μεταγενέστερες παρεμβάσεις κράτους μέλους έναντι μιας επιχειρήσεως, χωρίς καν να εξετάσει τους λόγους που ωθούν το ενδιαφερόμενο κράτος να υποβάλει νέα αίτηση έγκρισως.

81 — Η απόφαση του 1985, εξάλλου, δεν περιέχει καμία αναφορά στην απόφαση του 1982.

79 — Σκέψη 100 της αναρριβαλλομένης αποφάσεως.

1982 περιείχε όρο απαγορεύοντα οποιαδήποτε μεταγενέστερη ενίσχυση του βελγικού Δημοσίου υπέρ της Forges de Clabecq. Καθόσον στηρίχθηκε στην παράβαση αυτού του όρου για να αρνηθεί στις βελγικές αρχές τη δυνατότητα να επικαλεσθούν την απόφαση του 1982, το Πρωτοδικείο δεν τήρησε επίσης την αρχή της ασφάλειας δικαίου.

98. Επομένως, χωρίς να είναι αναγκαίο να εξεταστούν τα άλλα επιχειρήματα που προέβαλε το αναιρεσίον, προτείνω στο Δικαστήριο να αναιρέσει την απόφαση του Πρωτοδικείου.

2. Δεύτερος λόγος: παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως

99. Με τον δεύτερο λόγο του, το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι ελαττωματική λόγω ελλείψεως αιτιολογίας. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, η εξέταση του λόγου αυτού έχει καταστεί άνευ αντικειμένου.

Γ — Οι λόγοι που αφορούν ειδικά τα δάνεια Belfin

100. Το Βασίλειο του Βελγίου και η Belfin προβάλλουν δύο λόγους αναιρέσεως που αφορούν τα δάνεια Belfin. Ο πρώτος λόγος αντλείται από παραποίηση των αποδει-

κτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν ενώπιον του Πρωτοδικείου. Ο δεύτερος λόγος αντλείται από έλλειψη αιτιολογίας της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

1. Πρώτος λόγος αναιρέσεως: παραποίηση των αποδεικτικών στοιχείων

α) Επιχειρήματα της Belfin

101. Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η Belfin προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε ότι η κρατική εγγύηση αφορούσε τα δάνεια που είχε χορηγήσει προς τη Forges de Clabecq.

102. Στη σκέψη 70 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι «το επιχείρημα της Βελγικής Κυβερνήσεως ότι δεν υπήρχε κρατική εγγύηση για τα δάνεια Belfin αντικρούεται από έγγραφο της 25ης Ιουνίου 1996 το οποίο απηύθυνε η Belfin [στη Forges de Clabecq] [...], κατά το οποίο η κατ' αρχήν συμφωνία και μετάθεση κατά τρία έτη του χρονοδιαγράμματος επιστροφής του κεφαλαίου των πιστώσεων που χορήγησε η Belfin στη [Forges de Clabecq] εξηρτάτο από την προϋπόθεση της “συμφωνίας του κράτους (κρατική πίστωση) να περιλάβει στην εγγύησή του τη μετάθεση των ημερομηνιών λήξεως”».

103. Κατά την Belfin, το έγγραφο της 25ης Ιουνίου 1996 δεν αποδεικνύει, με κανέ-

ναν τρόπο, ότι η βελγική κρατική εγγύηση συνδεόταν με τις πιστώσεις που χορήγησε στη Forges de Clabecq. Επιβεβαιώνει απλώς ότι απαιτείτο η συμφωνία του κράτους για να πραγματοποιηθεί η μετάθεση των ημερομηνιών λήξεως των δανείων που είχε συνάψει η Belfin με τους δικούς της χρηματοδότες.

104. Η Belfin προσθέτει ότι, ενώπιον του Πρωτοδικείου, η Βελγική Κυβέρνηση προσκόμισε λεπτομερή αποδεικτικά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι μόνον τα δάνεια που είχε συνάψει η Belfin καλύπτονταν από εγγύηση του βελγικού Δημοσίου. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Πρωτοδικείο παραποίησε τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιόν του. Επιπλέον, η αναρεσιβαλλόμενη απόφαση πάσχει απόδηλη ανακρίβεια.

β) Εκτίμηση

105. Κατά το άρθρο 32 δ της Συνθήκης ΕΚΑΧ, που είναι πανομοιότυπο προς το άρθρο 168 Α της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 225 ΕΚ), η αίτηση αναίρεσεως πρέπει να περιορίζεται στα νομικά ζητήματα. Επομένως, αίτηση αναίρεσεως μπορεί να στηρίζεται μόνο σε λόγους σχετικούς με την παράβαση νομικών κανόνων, ενώ αποκλείεται οποιαδήποτε εκτίμηση πραγματικών περιστατικών⁸².

82 — Βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 1ης Οκτωβρίου 1991, C-283/90 P, Vidrání κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. I-4339, σκέψη 12), και της 2ας Μαρτίου 1994, C-53/92 P, Hilli κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. I-667, σκέψη 10).

106. Εντούτοις, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι το Δικαστήριο μπορεί εγκύρως να εξετάσει την εκ μέρους του Πρωτοδικείου διαπίστωση των περιστατικών στην περίπτωση κατά την οποία η ανακρίβεια του περιεχομένου των διαπιστώσεων αυτών προκύπτει από τα στοιχεία της διογραφίας⁸³. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, στην περίπτωση αυτή, η εν λόγω ανακρίβεια πρέπει να προκύπτει κατά τρόπο πρόδηλο από τα στοιχεία της διογραφίας, χωρίς να χρειάζεται νέα εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών⁸⁴.

107. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κατ'επανάληψη κρίνει ότι, μολονότι το Πρωτοδικείο είναι το μόνο αρμόδιο να εκτιμήσει την αξία που πρέπει να προσδοθεί στα αποδεικτικά στοιχεία⁸⁵, το ζήτημα της αλλοιώσεως αυτών των στοιχείων είναι νομικό ζήτημα, υποκειμένο στον ανααιρετικό έλεγχο του⁸⁶.

108. Καθόσον ο πρώτος λόγος στηρίζεται τέτοιες αιτιάσεις, πρέπει να κριθεί απαράδε-

83 — Αποφάσεις της 1ης Ιουνίου 1994, C-136/92 P, Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-1981, σκέψη 49), και VBA κατά Florimex κ.λπ., προπαρατεθείσα (σκέψη 139) διατάξεις της 16ης Σεπτεμβρίου 1997, C-59/96 P, Koelman κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. I-4809, σκέψη 33), και της 6ης Οκτωβρίου 1997, C-55/97 P, AUFASS και AKT κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. I-5383, σκέψη 24).

84 — Αποφάσεις της 28ης Μαΐου 1998, C-8/95 P, New Holland Ford κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-3175, σκέψη 72) VBA κατά Florimex κ.λπ., προπαρατεθείσα (σκέψη 139), και διατάξη της 27ης Ιανουαρίου 2000, C-341/98 P, Proderes κατά Επιτροπής (μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή, σκέψη 27).

85 — Βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi κ.λπ., προπαρατεθείσα (σκέψη 66) της 7ης Μαΐου 1998, C-401/96 P, Somaco κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-2587, σκέψη 54), και της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψη 24).

86 — Αποφάσεις Hilli κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα (σκέψη 42) της 16ης Σεπτεμβρίου 1997, C-362/95 P, Blackspur DIY κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. I-4775, σκέψη 29) New Holland Ford κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα (σκέψη 26) Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα (σκέψη 24) της 9ης Σεπτεμβρίου 1999, C-257/98 P, Lucaccioni κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. I-5251, σκέψεις 45 έως 47), και διατάξεις AUFASS και AKT κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα (σκέψη 25) της 16ης Οκτωβρίου 1997, C-140/96 P, Δημητριάδης κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου (Συλλογή 1997, σ. I-5635, σκέψη 35), και Proderes κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα (σκέψη 28).

κτος κατ' εφαρμογήν της προπαρατεθείσας νομολογίας.

109. Ενώπιον του Πρωτοδικείου, το Βασίλειο του Βελγίου υποστήριξε ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη θεωρώντας ότι τα δάνεια Belfin έτυχαν κρατικής εγγυήσεως⁸⁷. Επανάλαβε πολλές φορές ότι μόνον τα δάνεια που χορήγησε η Belfin με χρηματοδοτικούς οργανισμούς είχαν τύχει τέτοιας εγγυήσεως⁸⁸.

110. Ως απόδειξη, η Βελγική Κυβέρνηση προσκόμισε διάφορα έγγραφα ενώπιον του Πρωτοδικείου. Στηρίχθηκε στο βασιλικό διάταγμα της 29ης Ιουνίου 1981 που σκοπούσε στη δημιουργία της *Compagnie belge pour le financement de l'industrie*⁸⁹, στη σύμβαση μεταξύ των μετόχων της Belfin της 31ης Ιουλίου 1981⁹⁰ και στη συμπληρωματική τροποποιητική πράξη 3 αυτής της συμβάσεως που υπογράφηκε στις 25 Απριλίου 1994⁹¹.

111. Θεωρώ ότι από το σύνολο αυτών των στοιχείων καταδεικνύεται, σε αντίθεση προς την κρίση του Πρωτοδικείου, ότι η εγγύηση του βελγικού Δημοσίου αφορούσε τα δάνεια που συνήψε η Belfin, και όχι τα δάνεια που χορηγήθηκαν στη *Forges de Clabecq*.

87 — Υπόμνημα παρεμβάσεως (σημεία 34 έως 37).

88 — *Ibidem* (σημεία 16, 18, 35, 36, 37, 38 και 39).

89 — *Moniteur belge* της 10ης Ιουλίου 1981 (παράρτημα 17 του υπομνήματος παρεμβάσεως).

90 — Παράρτημα 18 του υπομνήματος παρεμβάσεως.

91 — Παράρτημα 18 του υπομνήματος παρεμβάσεως.

112. Το άρθρο 2 του βασιλικού διατάγματος της 29ης Ιουνίου 1981 περιγράφει την αποστολή της Belfin εκθέτοντας ότι αυτή συνίσταται στο «να συμβάλλει [...] στη χρηματοδότηση των επενδύσεων που πρόκειται να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο της αναδιαρθρώσεως και της αναπτύξεως των διαφόρων τομέων [...] της βελγικής οικονομίας».

Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του ίδιου διατάγματος προβλέπει ότι «η κρατική εγγύηση χορηγείται με το παρόν διάταγμα για το συνολικό ποσό, σε κεφάλαιο, τόκους και βραβεία εξοφλήσεως, των ομολογιών που θα εκδοθούν και των δανείων που θα συναφθούν από τη Société Belfin στο πλαίσιο της αποστολής της όπως αυτής καθορίζεται στο άρθρο 2».

Το άρθρο 5, παράγραφος 2, προσθέτει ότι «το συνολικό ποσό σε κεφάλαιο των εκδιδόμενων ομολογιών και των συναπτομένων δανείων που απολαύουν της κρατικής εγγυήσεως δεν μπορεί σε κανένα χρονικό σημείο να υπερβεί το ποσό των 30 δισεκατομμυρίων βελγικών φράγκων».

113. Η σύμβαση των μετόχων της Belfin διευκρινίζει και αναπτύσσει τις διατάξεις που προβλέπονται από το βασιλικό διάταγμα της 29ης Ιουνίου 1981. Το άρθρο 8 αυτού ορίζει ότι «η Belfin θα έχει ως αποστολή να δεσμεύεται, κυρίως μέσω δανείων, μέχρι του ορίου κάθε μας των τριών διαδοχικών δόσεων των 10 δισεκατομμυρίων βελγικών φράγκων [...]. Θα δανείζει τα ποσά αυτά σε δανειολήπτες [οι οποίοι] κατονομάζονται [...] οι τελικοί αποδέκτες».

Το άρθρο 9 της συμβάσεως προβλέπει ότι «το Δημόσιο δεσμεύεται να εγγυηθεί κατά 100 %, εξ αρχής, όλα τα δάνεια, σε κεφάλαιο, τόκους και βραβεία εξοφλήσεως, που συνάπτονται από τη Belfin εντός των 10 ετών [...], ενώ όλοι οι δανειστές της Belfin βρίσκονται σε ίση μοίρα». Η ίδια διάταξη διευκρινίζει ότι «το Δημόσιο δεσμεύεται να χορηγήσει στη Belfin, για κάθε συναπτόμενο δάνειο από αυτήν [...], εγγυητική επιστολή σύμφωνα με το αίτημα του δανειστή, μέσα στις πέντε εργάσιμες ημέρες που έπονται του αιτήματος που θα του απευθύνει η Belfin».

114. Τέλος, η συμπληρωματική τροποποιητική πράξη 3 της συμβάσεως των μετόχων υπογράφηκε στις 25 Απριλίου 1994 προκειμένου να καταστήσει δυνατή την αναδιάρθρωση ορισμένων χρεών της Forges de Clabecq. Εκθέτει τα εξής:

«Στο πλαίσιο μιας κοινής προσπάθειας των μακροπροθέσμως χρηματοδοτών της Forges de Clabecq [...], η εταιρία Belfin κλήθηκε να παρατείνει ένα δάνειο 200 εκατομμυρίων BEF που λήγει στις 8 Μαΐου 1994. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί αυτή η ενοποίηση, η εταιρία Belfin εξουσιοδοτείται, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 9 της συμφωνίας [...], να συνάψει, με την εγγύηση του βελγικού Δημοσίου, δάνειο 200 εκατομμυρίων BEF διάρκειας 7 ετών και να δανείσει “back to back” το εν λόγω ποσό για την ίδια διάρκεια και υπό τους ίδιους όρους στη Forges de Clabecq.»

115. Το έγγραφο της 25ης Ιουνίου 1996⁹², εξάλλου, χρησίμευσε ως έρεισμα στο Πρωτοδικείο για να διαπιστώσει ότι τα δάνεια Belfin απέλαναν κρατικής εγγυήσεως. Στο έγγραφο αυτό εκτίθεται ότι:

«Κατόπιν συσκέψεως, το διοικητικό συμβούλιο [της Belfin] ομοφώνως εξουσιοδοτεί τον P. Gérardin να διαπραγματευθεί την κατά τρία έτη παράταση του χρονοδιαγράμματος επιστροφής του κεφαλαίου των πιστώσεων που χορηγήθηκαν στη Forges de Clabecq από την Belfin, εξυπακουμένου ότι η συμφωνία για το θέμα αυτό θα πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να υπόκειται στους ακόλουθους όρους:

1. [...]

2. [...]

3. [...]

4. Συμφωνία του κράτους (δημόσια πίστωση) περί επεκτάσεως της εγγυήσεως στον παρατεθέντα χρόνο αποπληρωμής».

⁹² — Παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97.

116. Σε αντίθεση προς το Πρωτοδικείο, φρονώ ότι το προπαρατεθέν έγγραφο δεν μπορεί να ανατρέψει τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε το αναιρεσεΐον.

117. Είναι αληθές ότι, απομονωμένο από το πλαίσió του, το έγγραφο αυτό μπορεί να δικαιολογήσει τη σκέψη ότι η κρατική εγγύηση αφορά τα δάνεια Belfin. Η εισαγωγική παράγραφος και το σημείο 4 αυτού του εγγράφου χρησιμοποιούν όρους που φαίνονται να χαρακτηρίζουν το ίδιο γεγονός. Εφόσον η εισαγωγική παράγραφος εξαγγέλλει μια «παράταση της επιστροφής των πιστώσεων που χορηγήθηκαν στη Forges de Clabecq», το σημείο 4, εξαρτώντας την παράταση αυτή από τον όρον ότι το Δημόσιο επεκτείνει την εγγύησή του στον «παραταθέντα χρόνο αποπληρωμής», επιτρέπει να τεκμαρθεί ότι η κρατική εγγύηση συνδέεται με τις πιστώσεις που χορηγήθηκαν από την Belfin.

118. Πάντως, αρκεί να αντιπαραβληθεί το επίδικο έγγραφο με τα άλλα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε το Βασίλειο του Βελγίου για να διαπιστωθεί ότι το σημείο 4 αφορά τον χρόνο αποπληρωμής των δανείων που συνήψε η Belfin.

Από τα έγγραφα που προσκόμισε το αναιρεσεΐον⁹³ προκύπτει ότι η Belfin έχει ως κατά νόμο αποστολή να εξασφαλίζει τη χρηματοδότηση των επενδύσεων σε διάφορους τομείς

⁹³ — Ήτοι, το βασιλικό διάταγμα της 29ης Ιουνίου 1981 που αφορά τη δημιουργία της Compagnie belge pour le financement de l'industrie, η συμφωνία των μετόχων της Belfin της 31ης Ιουλίου 1981 και η συμπληρωματική τροποποιητική πράξη 3 αυτής της συμφωνίας που υπογράφηκε στις 25 Απριλίου 1994 (παρατεθέντα στα σημεία 110 έως 114 των προτάσεων μου).

της οικονομίας. Προς τούτο, η Belfin συνάπτει δάνεια με χρηματοδοτικούς οργανισμούς και δανείζει, στη συνέχεια η ίδια, τα ποσά αυτά σε δανειολήπτριες επιχειρήσεις. Δυνάμει του βελγικού δικαίου, η κρατική εγγύηση χορηγείται αυτομάτως στα δάνεια που συνάπτει η Belfin.

Κατά συνέπεια, στα δάνεια που χορηγεί η Belfin, αντιστοιχούν τα δάνεια που συνάφθηκαν προκειμένου να εξασφαλιστεί η χρηματοδότησή τους. Η συμπληρωματική τροποποιητική πράξη 3 της συμβάσεως των μετόχων της Belfin, που υπογράφηκε στις 25 Απριλίου 1994, επιβεβαιώνει ότι, όταν η Belfin καλείται να «παρατείνει μια πίστωση», συγχρόνως «εξουσιοδοτείται [...] να συνάψει, με την εγγύηση του βελγικού Δημοσίου, δάνειο» του ίδιου ποσού.

119. Η συμμετρία που υφίσταται μεταξύ των ποσών που δανείζει η Belfin και των «δανείων Belfin» επιτρέπει επομένως να συναχθεί η έννοια του σημείου 4 του εγγράφου της 25ης Ιουνίου 1996. Καθόσον, για να πραγματοποιηθεί «παράταση» του χρόνου αποπληρωμής των δανείων που χορήγησε στη Forges de Clabecq, οφείλει να διαπραγματευθεί παράταση του χρόνου αποπληρωμής των δικών της δανείων από τους χρηματοδοτικούς οργανισμούς, η Belfin εξάρτησε τη συμφωνία της από τον όρον ότι το βελγικό Δημόσιο εκτείνει την εγγύησή του «στον παραταθέντα χρόνο αποπληρωμής». Κατά συνέπεια, θεωρούμενο στο πλαίσió του και υπό το φως των άλλων αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε το αναιρεσεΐον, το σημείο 4 του εγγράφου της 25ης Ιουνίου 1996 αφορά τον χρόνο αποπληρωμής των δανείων που συνήψε η Belfin, και όχι τον χρόνο αποπληρωμής των δανείων που χορηγήθηκαν στη Forges de Clabecq.

120. Υπό τις συνθήκες αυτές, φρονώ ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να στηριχθεί μόνο στο έγγραφο της 25ης Ιουνίου 1996 για να καταλήξει ότι η κρατική εγγύηση αφορούσε τα δάνεια Belfin. Επιλέγοντας αυτό το έγγραφο για να στηρίξει το συμπέρασμά του, ενώ τρία άλλα έγγραφα αντέκρουαν την ερμηνεία αυτή, το Πρωτοδικείο παραποίησε τα άλλα αποδεικτικά στοιχεία που του προσκομίστηκαν από τη Βελγική Κυβέρνηση. Επομένως, προτείνω στο Δικαστήριο, για τον τέταρτο αυτό λόγο, να αναιρέσει την απόφαση του Πρωτοδικείου.

2. Δεύτερος λόγος αναιρέσεως: παράβαση των άρθρων 30 και 46 του Οργανισμού ΕΚΑΧ

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

121. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, το Βασίλειο του Βελγίου και η Belfin υποστηρίζουν ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι αναπαιολόγητη.

122. Υπενθυμίζουν ότι, ενώπιον του Πρωτοδικείου, η Βελγική Κυβέρνηση έβαλε κατά της επίδικης αποφάσεως καθόσον αυτή εξέθετε ότι οι κρατικές εγγυήσεις που αφορούσαν τα δάνεια που είχε συνάψει η Belfin συνιστούσαν κρατικές ενισχύσεις⁹⁴. Το αναιρεσεϊόν είχε διευκρινίσει ότι η κρατική εγγύηση για τα ποσά που δανείζεται η Belfin

συνοδευόταν πάντοτε από αντεγγύηση εκ μέρους των τελικών ληπτών των δανείων. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 11 της συμβάσεως των μετόχων της Belfin, οι λήπτες οφείλουν να συνεισφέρουν σε «ταμείο εγγυήσεων» εντός της Belfin. Επιπλέον, κατά το άρθρο 10 της ίδιας συμβάσεως, οι αγωγές του Δημοσίου κατά της Belfin, λόγω του ότι του ζητήθηκε να καταβάλει ως εγγυητής τα δανεισθέντα ποσά, ασκούνται μέχρι του ποσού που υπάρχει στο «ταμείο εγγυήσεων». Υπό τις συνθήκες αυτές, το αναιρεσεϊόν θεώρησε ότι, ακόμη και αν υποθεθεί ότι τα δάνεια Belfin καλύπτονταν από εγγύηση, η εγγύηση αυτή είναι ιδιωτικού χαρακτήρα και δεν μπορεί να συνιστά κρατική εγγύηση.

123. Όμως, στη σκέψη 70 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο αρκέστηκε να εκθέσει ότι «ο κρατικός χαρακτήρας των κρατικών εγγυήσεων ωσαύτως δεν μπορεί βεβαίως να αντικρουστεί». Το αναιρεσεϊόν και η παρεμβαίνουσα θεωρούν ότι η εκτίμηση αυτή δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη.

β) Εκτίμηση

124. Στα σημεία 66 έως 68 των προτάσεών μου, εξέθεσα τις αρχές που μπορούν, κατ' εμέ, να προσδιορίσουν το περιεχόμενο της υποχρέωσης αιτιολογήσεως που υπέχει το Πρωτοδικείο.

94 — Σκέψη 52 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

125. Εξέθεσα ότι από την αιτιολογία μιας αποφάσεως πρέπει να προκύπτει κατά σαφή και μη διφορούμενο τρόπο η συλλογιστική του Πρωτοδικείου, ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που υπαγόρευσαν την εκδοθείσα απόφαση και το Δικαστήριο να ασκεί τον δικαστικό του έλεγχο. Εντούτοις, η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να κρίνεται σε σχέση με τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως. Δεν μπορεί να απαιτείται από το Πρωτοδικείο να απαντά σε επιχειρήματα που δεν είναι «αρκούντως σαφή και ακριβή» ή σε επιχειρήματα «σαφώς δευτερεύοντα».

126. Εν προκειμένω, φρονώ ότι η σκέψη 70 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν ανταποκρίνεται σ' αυτές τις απαιτήσεις αιτιολογήσεως.

127. Πράγματι, πρέπει να υπομνησθεί ότι η έννοια της «ενισχύσεως», στην οποία αναφέρεται το άρθρο 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ, είναι «γενικότερη από την έννοια της επιδοτήσεως, διότι περιλαμβάνει όχι μόνο θετικές παροχές όπως οι ίδιες οι επιδοτήσεις, αλλά επίσης παρεμβάσεις οι οποίες, υπό διαφορετική μορφή, ελαφρύνουν τις επιβαρύνσεις που κανονικά βαρύνουν τον προϋπολογισμό μιας επιχειρήσεως»⁹⁵.

95 — Απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 1961, 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg κατά Ανωτάτης Αρχής (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 547). Βλ. επίσης την προπαρατεθείσα απόφαση Banks (σκέψη 30).

128. Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει⁹⁶ ότι η έννοια της ενισχύσεως «συνεπάγεται κατ' ανάγκη πλεονεκτήματα που χορηγούνται άμεσα ή έμμεσα μέσω κρατικών πόρων ή που συνιστούν πρόσθετη επιβάρυνση για το κράτος ή τους οργανισμούς που έχουν οριστεί ή δημιουργηθεί προς τον σκοπό αυτό»⁹⁷. Κατά συνέπεια, όλα τα πλεονεκτήματα που χορηγούνται από κράτος μέλος δεν συνιστούν κατ' ανάγκη κρατική ενίσχυση. Μόνον τα πλεονεκτήματα που παρέχονται άμεσα ή έμμεσα μέσω κρατικών πόρων πρέπει να θεωρούνται ως «ενισχύσεις» κατά την έννοια του άρθρου 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

129. Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο δεν εξέθεσε τους συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους οι κρατικές εγγυήσεις για τα δάνεια που συνήψε η Belfin αποτελούσαν πλεονεκτήματα που χορηγήθηκαν άμεσα ή έμμεσα μέσω κρατικών πόρων. Περιορίστηκε να εκθέσει, κατά γενικό τρόπο, ότι ο κρατικός χαρακτήρας μιας κρατικής εγγυήσεως δεν μπορεί να αμφισβητηθεί.

130. Το Βασίλειο του Βελγίου είχε εντούτοις αμφισβητήσει ρητώς την επίδικη απόφαση ως προς το σημείο αυτό⁹⁸. Υποστήριξε ότι, λόγω των προμηθειών που είχαν καταβληθεί

96 — Απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 1998, C-200/97, Ecotrade (Συλλογή 1998, σ. I-7907, σκέψη 34). Βλ. επίσης τις αποφάσεις της 24ης Ιανουαρίου 1978, 82/77, Van Tiggele (Συλλογή τόμος 1978, σ. 15, σκέψεις 23 έως 25) της 13ης Οκτωβρίου 1982, 213/81 έως 215/81, Norddeutsches Vieh- und Fleischkontor Will κ.λπ. (Συλλογή 1982, σ. 3583, σκέψη 22) της 17ης Μαρτίου 1993, C-72/91 και C-73/91, Sloman Neptun (Συλλογή 1993, σ. I-887, σκέψεις 19 και 21) της 30ης Νοεμβρίου 1993, C-189/91, Kirsammer-Hack (Συλλογή 1993, σ. I-6185, σκέψη 16), και της 7ης Μαΐου 1998, C-52/97 έως C-54/97, Viscido κ.λπ. (Συλλογή 1998, σ. I-2629, σκέψη 13).

97 — Για ανάλυση και αξιολόγηση της νομολογίας ως προς το σημείο αυτό, βλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs στην υπόθεση PreussenElektra (απόφαση της 13ης Μαρτίου 2001, C-379/98, Συλλογή 2001, σ. I-2099, σημεία 114 έως 159).

98 — Υπόμνημα παρεμβάσεως (σημείο 39).

στο «ταμείο εγγυήσεων» από τους τελικούς αποδέκτες των δανείων Belfin, οι εγγυήσεις του βελγικού Δημοσίου για τα δάνεια που συνήψε η Belfin δεν χορηγήθηκαν μέσω κρατικών, αλλά μέσω ιδιωτικών πόρων. Οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν από την Επιτροπή επιβεβαιώνουν, επιπλέον, ότι η εξέταση αυτού του επιχειρήματος απαιτούσε την ανάπτυξη ορισμένων σημείων. Η Επιτροπή αντέκρουσε, πράγματι, επί μακρόν, την άποψη της Βελγικής Κυβερνήσεως υποστηρίζοντας ότι ο μηχανισμός της αντεγγυήσεως που εφαρμόστηκε μέσω της συμβάσεως των μετόχων της Belfin συνιστά «τεχνητό παραπέτασμα»⁹⁹.

131. Υπό τις συνθήκες αυτές, εκτιμώ ότι το Πρωτοδικείο παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως την οποία υπέχει. Επομένως, ως προς τον πέμπτο αυτό λόγο, προτείνω στο Δικαστήριο να ανατρέψει την απόφαση του Πρωτοδικείου.

VI — Η απόφαση επί της διαφοράς μετά την αναίρεση

132. Το άρθρο 54, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού ΕΚΑΧ προβλέπει ότι, αν η αναίρεση κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο αναίρει την απόφαση του Πρωτοδικείου. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί είτε το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφό-

σον είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να την αναπέμψει στο Πρωτοδικείο για να την κρίνει.

133. Εν προκειμένω, η υπόθεση μου φαίνεται ώριμη προς εκδίκαση. Επομένως, προτείνω στο Δικαστήριο να την κρατήσει και να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς.

VII — Η ουσία της διαφοράς

134. Το Βασίλειο του Βελγίου ζητεί να ακυρωθεί η επίδικη απόφαση καθόσον αφορά τις «κρατικές εγγυήσεις για τα δάνεια της Belfin και της SNCI και [την] παρατάσή τους κατ'αντιστοιχία με την παράταση της αποπληρωμής»¹⁰⁰.

135. Προς στήριξη των αιτημάτων του, προβάλλει τέσσερις λόγους ακυρώσεως. Οι λόγοι αυτοί αντλούνται από: 1) παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως· 2) παράβαση των αποφάσεων του 1982 και του 1985· 3) παράβαση του άρθρου 6 του κώδικα ενισχύσεων, και 4) πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και παράβαση του άρθρου 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

99 — Υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής (σημεία 76 και 77) και παρατηρήσεις της Επιτροπής επί του υπομνήματος παρεμβάσεως της Belfin (σημεία 34 έως 41).

100 — Σημείο V της επίδικης αποφάσεως, υπό τον τίτλο «Αναδιάταξη των χρεών», τέταρτο εδάφιο.

1. Πρώτος λόγος: παράβαση του άρθρου 15 της Συνθήκης ΕΚΑΧ

136. Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι η επίδικη απόφαση δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη έναντι του άρθρου 15 της Συνθήκης ΕΚΑΧ¹⁰¹.

Συγκεκριμένα, η Επιτροπή επέβαλε κύρωση για τα «δάνεια SNCI και Belfin» χωρίς να διευκρινίσει τα δάνεια στα οποία αναφερόταν επακριβώς. Το Βασίλειο του Βελγίου εκτιμά ότι, ελλείψει αυτής της διευκρίνισης, δεν είναι δυνατόν να αντιληφθεί τις διατάξεις της επίδικης αποφάσεώς, κατά τις οποίες «το Βέλγιο υποχρεούται να άρει τις ενισχύσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 και να απαιτήσει την επιστροφή των παράνομων ενισχύσεων που έχουν χορηγηθεί».

137. Στα σημεία 51 έως 62 των προτάσεών μου, εξέθεσα τους λόγους για τους οποίους η επίδικη απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη ως προς το σημείο αυτό. Η απόφαση αυτή καθιστά αντιληπτό ότι η Επιτροπή επέκρινε τις κρατικές ενισχύσεις που συνδέονται με τη δεύτερη δόση του πρώτου δανείου SNCI (680 εκατομμύρια BEF), με το τέταρτο δάνειο SNCI (650 εκατομμύρια BEF) και με τα δύο δάνεια Belfin (300 εκατομμύρια BEF και 200 εκατομμύρια BEF). Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να απορρίψει τον πρώτο λόγο ακυρώσεως.

2. Δεύτερος λόγος: παράβαση των αποφάσεων του 1982 και του 1985

138. Το Βασίλειο του Βελγίου υπενθυμίζει ότι οι αποφάσεις του 1982 και του 1985 ενέκριναν τις κρατικές εγγυήσεις που συνδέονται με το πρώτο και το τέταρτο δάνειο SNCI¹⁰². Η Επιτροπή δήλωσε ότι τα μέτρα αυτά είναι νόμιμα και συμβατά προς την κοινή αγορά.

139. Η Επιτροπή, στην επίδικη απόφαση, επανέξετασε τα ίδια μέτρα από πλευράς των διατάξεων του κώδικα. Τα χαρακτήρισε ως παράνομες ενισχύσεις και μη συμβατές προς την κοινή αγορά. Το Βασίλειο του Βελγίου εκτιμά ότι, κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή αγνόησε τις προηγούμενες αποφάσεις της.

140. Κατά την εξέταση της αιτήσεως αναιρέσεως, κατέληξα στο συμπέρασμα ότι η επίδικη απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη ως προς το σημείο αυτό¹⁰³.

141. Διαπίστωσα ότι η απόφαση του 1982 επέτρεψε στη Βελγική Κυβέρνηση να συστήσει κρατική εγγύηση επί του πρώτου δανείου SNCI ύψους 1,5 δισεκατομμυρίων BEF. Ομοίως, η απόφαση του 1985 ήταν

102 — Ibidem (σημεία 23 έως 29).

103 — Βλ. τα σημεία 85 έως 87 των προτάσεών μου.

101 — Υπόμνημα παραμβάσεως (σημείο 21).

επακόλουθη μιας κοινοποιήσεως των βελγικών αρχών της 31ης Μαΐου 1985¹⁰⁴ και τους επέτρεψε να συστήσουν κρατική εγγύηση επί του τετάρτου δανείου SNCI ύψους 650 εκατομμυρίων ΒΕΦ.

142. Δεν αμφισβητείται ότι, με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή επανεξέτασε αυτή την εκτίμηση. Έκρινε ότι «η χορήγηση κρατικής εγγυήσεως για τραπεζικά δάνεια αποτελεί κατ' αρχάς κρατική ενίσχυση, η οποία θα έπρεπε να είχε κοινοποιηθεί στην Επιτροπή και να μην τεθεί σε εφαρμογή πριν από την έγκριση της τελευταίας [...]. Τούτο δεν έγινε στην περίπτωση των δανείων που χορηγήθηκαν στη Forges de Clabecq»¹⁰⁵.

143. Όμως, σε αντίθεση προς τους όρους που θέτει η νομολογία¹⁰⁶, από την επίδικη απόφαση δεν προκύπτουν οι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή ανακάλεσε τις αποφάσεις της του 1982 και του 1985. Δεν περιέχει καμία ένδειξη από την οποία μπορεί να καταστεί σαφές γιατί η Επιτροπή ήρε, αναδρομικώς, την έγκριση των κρατικών εγγυήσεων που είχαν εγκριθεί το 1982 και το 1985.

144. Εφόσον δεν επιτρέπει στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τη δικαιολογία για το ληφθέν μέτρο, ούτε στο Δικαστήριο να ασκήσει τον δικαιοδοτικό του έλεγχο, η επίδικη απόφαση δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη από πλευράς του άρθρου 15 της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

145. Στην πραγματικότητα, οι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή επανεξέτασε τις προηγούμενες αποφάσεις της κατέστησαν φανεροί κατά το στάδιο της ανααιρετικής διαδικασίας. Στο υπόμνημά της αντικρούσεως¹⁰⁷, η Επιτροπή υποστήριξε ότι οι βελγικές αρχές δεν μπορούν να επικαλεστούν τις αποφάσεις του 1982 και του 1985 για τον λόγο ότι επέφεραν ουσιώδεις τροποποιήσεις στον τρόπο επιστροφής των δανείων SNCI. Είναι προφανές ότι μια τέτοια διευκρίνιση — αν υποθεθεί ότι είναι βάσιμη — δόθηκε οψίμως και δεν μπορεί εγκύρως «να καλύψει» την έλλειψη αιτιολογίας της επίδικης αποφάσεως. Επομένως, προτείνω στο Δικαστήριο να ακυρώσει την απόφαση αυτή λόγω ελλείψεως αιτιολογίας.

146. Κατά το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της δικαστικής αποφάσεως που θα εκδοθεί. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να επαληθεύσει, μεταξύ άλλων, ότι οι βελγικές αρχές τήρησαν τις προϋποθέσεις που θέτουν οι αποφάσεις του 1982 και του 1985 για την έγκριση των επίδικων εγγυήσεων. Αν αυτό δεν συμβαίνει, η Επιτροπή θα μπορεί να αποφασίσει την ανάκληση των εν λόγω αποφάσεων. Η ανάκληση αυτή θα πρέπει εντούτοις να πραγματοποιηθεί τηρουμένων των διαδικαστικών κανόνων που προβλέπονται από τη Συνθήκη ΕΚΑΧ και από τους κώδικες ενισχύσεων στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα¹⁰⁸.

104 — Παράρτημα 13 του υπομνήματος παρεμβάσεως (σημείο 1.2.2).

105 — Σημείο V της επίδικης αποφάσεως, υπό τον τίτλο «Αναδιάταξη των χρεών», τρίτο εδάφιο.

106 — Βλ. τα σημεία 51 έως 53 των προτάσεών μου.

107 — Υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής (σημεία 54 έως 63 και 67 έως 70).

108 — Βλ., με το πνεύμα αυτό, την απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 1992, C-294/90, British Aerospace και Rover κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. I-493, σκέψη 14).

3. Τρίτος λόγος: παράβαση του άρθρου 6 του κώδικα ενισχύσεων

147. Υπό το φως των συμπερασμάτων που συνήγαγα, η εξέταση των λοιπών λόγων ακυρώσεως δεν δικαιολογείται πλέον. Πράγματι, αν, όπως φρονώ, η επίδικη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί για τον λόγο ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 15 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, οι λοιποί λόγοι που προέβαλε το Βασίλειο του Βελγίου δεν ασκούν επιρροή. Επομένως, επικουρικής μόνο συνεχίζω την ανάλυσή μου.

148. Το Βασίλειο του Βελγίου προσάπτει στην Επιτροπή ότι χαρακτήρισε ως παράνομη ενίσχυση την επέκταση, κατά τρία επιπλέον έτη, των κρατικών εγγυήσεων που συνδέονται με τα δάνεια SNCI και Belfin. Εκτιμά ότι ο χαρακτηρισμός αυτός είναι εσφαλμένος, διότι η επίδικη επέκταση κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στις 25 Ιουνίου 1996 και ουδέποτε εφαρμόστηκε, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφοι 2 και 4, του κώδικα¹⁰⁹.

149. Επί του σημείου αυτού, υπενθυμίζω ότι η νομιμότητα αποφάσεως στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων πρέπει να εκτιμάται βάσει των πληροφοριών που είχε στη διάθεσή της η Επιτροπή όταν έλαβε τη σχετική

απόφαση¹¹⁰. Το Δικαστήριο έχει πει ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί, προκειμένου να αμφισβητήσει τη νομιμότητα αποφάσεως περί κρατικών ενισχύσεων, να επικαλεστεί στοιχεία που παρέλειψε να γνωστοποιήσει στην Επιτροπή κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας¹¹¹. Αυτό συμβαίνει προδήλως σάκας το κράτος έχει αρνηθεί να απαντήσει σε ρητό αίτημα παροχής πληροφοριών προερχόμενο από την Επιτροπή¹¹².

150. Πρέπει ομοίως να υπομνηστεί ότι, δυνάμει του άρθρου 5 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 10 ΕΚ), τα κράτη μέλη υπέχουν υποχρέωση συνεργασίας κατά την εφαρμογή του άρθρου 93 της Συνθήκης ΕΚ¹¹³. Το καθήκον αυτό συνεργασίας απαιτεί τα κράτη μέλη να παρέχουν στην Επιτροπή όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για την εκτέλεση της αποστολής της¹¹⁴ και, μεταξύ άλλων, για να μπορέσει να εκτιμήσει το συμβατό της επίμαχης ενισχύσεως¹¹⁵. Κράτος μέλος που δεν τηρεί το καθήκον του συνεργασίας κατά το

110 — Απόφαση της 10ης Ιουλίου 1986, 234/84, Βέλγιο κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. 2263, σκέψη 16) της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, C-241/94, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-4551, σκέψη 33), και της 5ης Οκτωβρίου 2000, C-288/96, Γερμανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-8237, σκέψη 34).

111 — Απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, C-278/92 έως C-280/92, Ισπανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. I-4103, σκέψη 31).

112 — Προαρταθένεια απόφαση Γαλλία κατά Επιτροπής (σκέψεις 36 και 37).

113 — Απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Ιανουαρίου 1998, T-67/94, Ladbroke Racing κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. II-1, σκέψη 189 και οι παρατιθέμενες παραπομπές).

114 — Βλ., με το πνεύμα αυτό, τον κανονισμό (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1, έκτη αιτιολογική σκέψη).

115 — Απόφαση της 28ης Απριλίου 1993, C-364/90, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. I-2097, σκέψη 20).

109 — Υπόμνημα παρεμβάσεως (σημεία 32 και 45).

διοικητικό στάδιο δεν μπορεί, στη συνέχεια, να προσάψει στην Επιτροπή ότι υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως ή ότι αιτιολόγησε ανεπαρκώς την απόφασή της ¹¹⁶.

151. Οι ίδιες αρχές ισχύουν για τις ενισχύσεις στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, διότι το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚΑΧ θέτει, σε βάρος των κρατών μελών, υποχρέωση αγαστής συνεργασίας που είναι παρόμοια προς αυτήν του άρθρου 5 της Συνθήκης ΕΚ.

152. Επομένως, θα εξετάσω αν, κατόπιν των πληροφοριών που ανακοινώθηκαν από τις βελγικές αρχές κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη κρίνοντας ότι η επέκταση των κρατικών εγγυήσεων που συνδέεται με τα δάνεια SNCI και Belfin ¹¹⁷ πραγματοποιήθηκε χωρίς προηγούμενη έγκριση.

153. Ο φάκελος που διαβίβασαν οι βελγικές αρχές κατά το διοικητικό στάδιο περιέχει πολλά στοιχεία.

116 — Ibidem (σκέψη 22). Βλ. επίσης τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Tesauo στην προπαρατεθείσα υπόθεση Tubemeuse: «η έκταση της αιτιολογίας που ζητείται από την Επιτροπή δεν μπορεί παρά να είναι ανάλογη προς τις πληροφορίες τις οποίες λαμβάνει από τα κράτη μέλη» (σημείο 13, τελευταίο εδάφιο).

117 — Το ζήτημα αν τα δάνεια Belfin έπυχαν εγγυήσεως από το βελγικό Δημόσιο εξετάστηκε στα σημεία 158 επ. των προτάσεών μου.

Μια πρώτη σειρά εγγράφων ¹¹⁸ αναφερόταν στη συμφωνία της SNCI και της Belfin να παρατείνουν κατά τρία έτη τον χρόνο αποπληρωμής των δανείων που είχαν χορηγηθεί στη Forges de Clabecq. Κατέστησαν εμφανές ότι η συμφωνία των χρηματοδοτικών οργανισμών εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι οι βελγικές αρχές δέχονται να διατηρήσουν και να επεκτείνουν την κρατική εγγύηση στον παραταθέντα χρόνο αποπληρωμής. Πάντως, κανένα από αυτά τα έγγραφα δεν επέτρεπε να συναχθεί ότι οι βελγικές αρχές είχαν ήδη προβεί στην επέκταση των επίδικων εγγυήσεων.

Αντιθέτως, σε μια δεύτερη σειρά εγγράφων ¹¹⁹ εκτίθεται ότι ο Βέλγος Υπουργός Οικονομικών είχε αποδεχθεί την πρόταση των χρηματοδοτικών οργανισμών ¹²⁰. Τα έγγραφα αυτά καθιστούν εμφανές ότι ο αρμόδιος υπουργός είχε υπογράψει μια

118 — Πρόκειται για την κοινοποίηση των βελγικών αρχών προς την Επιτροπή της 25ης Ιουνίου 1996 (παράρτημα 3 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97, σημείο 5.2.3) για το έγγραφο της Société wallonne pour la sidérurgie SA (SWS) προς την Επιτροπή της 23ης Ιουλίου 1996 (παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97, σ. 2) για το έγγραφο του Βέλγου Υπουργού Οικονομικών προς την Belfin της 19ης Ιουνίου 1996 (παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97) για το έγγραφο της Belfin προς τη Forges de Clabecq της 25ης Ιουνίου 1996 (παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97), και για το έγγραφο της SNCI στη Forges de Clabecq της 1ης Ιουλίου 1996 (παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97).

119 — Πρόκειται για τη συμπληρωματική τροποποιητική συμφωνία δύο προηγουμένων συμβάσεων, η οποία υπογράφηκε στις 3 Μαΐου 1996 από την Belfin και τη Forges de Clabecq (παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97) για την τραπεζομασιτία που απηύθυνε στις 25 Ιουνίου 1996 ο Βέλγος Υπουργός Οικονομικών στον ministre-président της Κυβερνήσεως της Βολωνίας (παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97) για το έγγραφο του Βέλγου Υπουργού Οικονομικών προς την SNCI της 23ης Μαΐου 1996 (παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97), και για τη συμπληρωματική τροποποιητική συμφωνία 1 της συμβάσεως πιστώσεως της 4ης 4 Μαΐου 1994, που υπογράφηκε στις 29 Απριλίου 1996 από την Belfin, την Banque Bruxelles Lambert SA και τον Βέλογο Υπουργό Οικονομικών (παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97).

120 — Έγγραφο του Βέλγου Υπουργού Οικονομικών προς την SNCI της 23ης Μαΐου 1996, προπαρατεθέν.

συμπληρωματική τροποποιητική πράξη της συμβάσεως πιστώσεως μεταξύ της Belfin και της Forges de Clabecq¹²¹ προκειμένου να καταστεί δυνατή η παράταση του χρόνου αποπληρωμής μέχρι τις 16 Δεκεμβρίου 1996.

ουδέποτε αμφισβήτησαν ότι η επέκταση των επίδικων εγγυήσεων είχε πραγματοποιηθεί πριν από την κοινοποίηση της 25ης Ιουνίου 1996.

154. Βάσει αυτών των στοιχείων, η Επιτροπή έκρινε ότι οι βελγικές αρχές είχαν ήδη προβεί στην επέκταση των επίδικων εγγυήσεων κατά το χρονικό σημείο της ανακοινώσεως της 25ης Ιουνίου 1996. Επομένως, περιέλαβε αυτό το πραγματικό στοιχείο στην απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας έρευνας, εκθέτοντας ότι «η αναδιαπραγμάτευση των μακροπρόθεσμων χρεών (παραταθείς κατά τρία έτη χρόνος αποπληρωμής και μείωση των επιτοκίων) είχε ήδη πραγματοποιηθεί»¹²².

156. Κατά συνέπεια, κατόπιν των πληροφοριών που ανακοίνωσαν οι βελγικές αρχές κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, η Επιτροπή βασίμως έκρινε, κατά ορθή εκτίμηση, ότι η επέκταση των κρατικών εγγυήσεων είχε συντελεστεί χωρίς την προηγούμενη έγκρισή της.

157. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε καμία πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως χαρακτηρίζοντας το επίδικο μέτρο ως παράνομη ενίσχυση. Επομένως, ο τρίτος λόγος του Βασιλείου του Βελγίου πρέπει να απορριφθεί.

155. Όμως, οι βελγικές αρχές σε κανένα χρονικό σημείο της διοικητικής διαδικασίας δεν αμφισβήτησαν την κρίση της Επιτροπής. Μολοντί κατέθεσαν παρατηρήσεις επί του εγγράφου οχλήσεως¹²³, οι βελγικές αρχές

4. Τέταρτος λόγος: πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και παράβαση του άρθρου 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ και του άρθρου 1, παράγραφος 2, του κώδικα ενισχύσεων

121 — Συμπληρωματική τροποποιητική συμφωνία 1 της συμβάσεως πιστώσεως της 4ης Μαΐου 1994, προπαρατεθείσα.

122 — Στην απόφαση για τη διενέργεια έρευνας, η Επιτροπή είχε επίσης διευκρινίσει ότι «από τις πληροφορίες που έχουν δοθεί προκύπτει ότι επρόκειτο για δάνεια με κρατική εγγύηση και ότι οι οργανισμοί αυτοί έθεσαν ως όρο για την παράτασή τους, την αύξηση της εγγύησης που συνοδεύει τα εν λόγω δάνεια» (προπαρατεθείσα ανακοίνωση 96/C 301/03, σ. 7).

123 — Βλ. το έγγραφο της Société wallonne pour la sidérurgie SA (SWS) της 23ης Οκτωβρίου 1996 (παράρτημα 12 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97).

158. Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως διαπιστώνοντας ότι τα δάνεια

Belfin έτυχαν κρατικής εγγυήσεως¹²⁴. Υπογραμμίζει ότι μόνο για τα δάνεια που συνήψε η Belfin με τράπεζες χορηγήθηκε μια τέτοια εγγύηση και όχι τα δάνεια που χορήγησε η Belfin στις λήπτριες επιχειρήσεις. Η πλάνη της Επιτροπής είναι πολλώ μάλλον αδικαιολόγητη, καθόσον αυτή γνώριζε τον μηχανισμό επεμβάσεως της Belfin, μέσω προηγούμενης κοινοποιήσεως που αφορούσε ενίσχυση που χορηγήθηκε στην επιχείρηση Cockerill-Sambre¹²⁵.

χαρακτήρα και δεν μπορεί να συνιστά κρατική ενίσχυση.

159. Κατά την εξέταση της αιτήσεως αναιρέσεως, κατέληξα στην αναίρεση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για τον λόγο ότι αυτό παραποίησε τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε το Βασίλειο του Βελγίου¹²⁶. Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν, κατ' εμέ, ότι η κρατική εγγύηση αφορούσε τα δάνεια που συνήψε η Belfin, και όχι τα δάνεια που χορηγήθηκαν από την Belfin.

Επικουρικώς, η Βελγική Κυβέρνηση θεωρεί ότι η Επιτροπή αγνόησε το άρθρο 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ, κρίνοντας ότι οι επίδικες εγγυήσεις συνιστούν κρατικές ενισχύσεις. Διευκρινίζει ότι η κρατική εγγύηση για τα ποσά που δανείστηκε η Belfin συνοδευόταν πάντοτε από εγγύηση εκ μέρους των ληπτών των δανείων. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 11 της συμβάσεως των μετόχων της Belfin, οι λήπτες οφείλουν να συνεισφέρουν σε ένα «ταμείο εγγυήσεων» που δημιουργήθηκε εντός της Belfin. Επιπλέον, κατά το άρθρο 10 της ίδιας συμβάσεως, οι προσφυγές του Δημοσίου κατά της Belfin, λόγω του ότι ζητήθηκε να καταβάλει ως εγγυητής τα δανεισθέντα ποσά, ασκούνται μέχρι του ποσού που υπάρχει στο «ταμείο εγγυήσεων». Κατά συνέπεια, ακόμη και αν υποθεθεί ότι τα δάνεια Belfin τελούν υπό την εγγύηση του Δημοσίου, η εγγύηση αυτή είναι ιδιωτικού

160. Το ίδιο συμπέρασμα δεν μπορεί εντούτοις να ισχύσει κατ' αναλογία για την εκτίμηση στην οποία προέβη η Επιτροπή με την επίδικη απόφαση.

161. Πράγματι, είδαμε ότι η νομιμότητα αποφάσεως περί κρατικών ενισχύσεων πρέπει να εκτιμάται βάσει των πληροφοριών που είχε στη διάθεσή της η Επιτροπή όταν έλαβε τη σχετική απόφαση¹²⁷. Εξέθεσα ομοίως¹²⁸ ότι η υποχρέωση αγαστής συνεργασίας, που προβλέπεται από το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, επιβάλλει στα κράτη μέλη να παρέχουν στην Επιτροπή όλα τα αναγκαία στοι-

124 — Υπόμνημα παρεμβάσεως (σημεία 34 έως 45).

125 — Παράρτημα 21 του υπομνήματος παρεμβάσεως.

126 — Βλ. τα σημεία 109 έως 120 των προτάσεών μου.

127 — Σημείο 149 των προτάσεών μου.

128 — Σημείο 150 των προτάσεών μου.

χεία που της επιτρέπουν να κρίνει την ύπαρξη και το συμβατό μιας ενισχύσεως. Κράτος μέλος που δεν τηρεί το καθήκον του συνεργασίας κατά το διοικητικό στάδιο δεν μπορεί, στη συνέχεια, να προσάψει στην Επιτροπή ότι υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως.

αρχή της κατά τρία έτη παρατάσεως της επιστροφής των ποσών [...] είναι υποστηρίξιμη, όταν αυτή εναρμονίζεται με ένα σχέδιο γενικής αναδιαρθρώσεως, το οποίο θα δώσει στην επιχείρηση μια πιθανότητα επιβιώσεως. Αυτό ισχύει για τις πιστώσεις Belfin, όπως και για τις πιστώσεις SNCI με κρατική εγγύηση»¹³⁰.

162. Εν προκειμένω, όμως, οι βελγικές αρχές δεν προσκόμισαν κανένα στοιχείο που θα παρείχε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να γνωρίζει ότι μόνον τα δάνεια που συνήψε η Belfin ετύγχαναν κρατικής εγγυήσεως. Αντιθέτως, από τον φάκελο που διαβίβασαν οι βελγικές αρχές κατά τη διοικητική διαδικασία προκύπτει ότι η Επιτροπή βασίμως έκρινε, κατά ορθή εκτίμηση, ότι η κρατική εγγύηση αφορούσε τα δάνεια Belfin.

165. Αφετέρου, στο έγγραφο της 25ης Ιουνίου 1996, που απηύθυνε η Belfin στη Forges de Clabecq¹³¹, διευκρινιζόταν ότι:

«Κατόπιν συσκέψεως, το διοικητικό συμβούλιο [της Belfin] ομοφώνως εξουσιοδοτεί τον P. Gérardin να διαπραγματευθεί την κατά τρία έτη παράταση του χρονοδιαγράμματος επιστροφής του κεφαλαίου των πιστώσεων που χορηγήθηκαν στη Forges de Clabecq από τη Belfin, εξυπακουομένου ότι η συμφωνία για το θέμα αυτό θα πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να υπόκειται στους ακόλουθους όρους:

163. Ο φάκελος αυτός περιείχε τα ακόλουθα στοιχεία.

1. [...]

164. Αφενός, το έγγραφο που απηύθυνε στις 19 Ιουνίου 1996 ο Βέλγος Υπουργός Οικονομικών στην Belfin¹²⁹ εξέθετε ότι:

2. [...]

«Όσον αφορά τη Forges de Clabecq, μπορώ να σας ανακοινώσω ότι, για τη διοίκηση, η

3. [...]

130 — Μετάφραση της Επιτροπής στο υπόμνημα αντικρούσεως (σημείο 20.1).

129 — Παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97.

131 — Παράρτημα 11 του δικογράφου προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97.

4. Συμφωνία του κράτους (δημόσια πίστωση) περί επεκτάσεως της εγγυήσεως στον παρατεθέντα χρόνο αποπληρωμής».

166. Τέλος, το έγγραφο που απέστειλε στις 25 Ιουνίου 1996 ο Βέλγος Υπουργός Οικονομικών στον ministre-président της Κυβερνήσεως της Βαλονίας¹³² εξέθεσε τα εξής:

«Αναφερόμενος στη σημερινή μας τηλεφωνική συνομιλία, σας επιβεβαιώνω ότι

1. οι προθεσμίες αποπληρωμής της 15/12/95 για τις πιστώσεις SNCI με εγγύηση του Δημοσίου αναστέλλονται μέχρι τις 16 Δεκεμβρίου 1996 (βλ. συνημμένο αντίγραφο)·

2. αυτό ισχύει επίσης για την προθεσμία αποπληρωμής της 9ης Μαΐου 1996 για την πίστωση Belfin (βλ. συνημμένο).

Επομένως, μέχρι τις 16 Δεκεμβρίου 1996, δεν τίθεται πρόβλημα για την κρατική εγγύηση [...].

Όσον αφορά την κατά τρία έτη παράταση της προθεσμίας αποπληρωμής των μακροπρόθεσμων πιστώσεων [...], η Belfin έλαβε ήδη μια κατ' αρχήν απόφαση. Ως προς τη θέση του Δημοσίου, η Διοίκηση [...] έχει τη γνώμη ότι η παράταση δικαιολογείται [...] υπό την προϋπόθεση ότι θα υφίστανται όλα τα στοιχεία του σχεδίου αναδιαρθρώσεως [...]. Μόλις αυτό συμβεί, η Διοίκηση θα υποβάλει τον φάκελο στην έγκριση του Υπουργού Οικονομικών, με θετική γνωμοδότηση.»

167. Φρονώ ότι τα διάφορα αυτά στοιχεία, απομονωμένα από το πλαίσιο που περιέγραψα στην παρούσα διαδικασία, δικαιολογημένα ώθησαν την Επιτροπή να κρίνει ότι η βελγική κρατική εγγύηση αφορούσε τα δάνεια που συνήψε η Belfin.

168. Επιπλέον, σε αντίθεση προς τον ισχυρισμό της Βελγικής Κυβερνήσεως, ο φάκελος δεν επιτρέπει να διαπιστωθεί ότι η Επιτροπή γνώριζε τον μηχανισμό επεμβάσεως της Belfin πριν από την κοινοποίηση της 25ης Ιουνίου 1996. Βεβαίως, το κείμενο της αποφάσεως της 29ης Ιουνίου 1983¹³³ αποδεικνύει ότι ζητήθηκε από την Επιτροπή να εκτιμήσει το συμβατό ενισχύσεων στην επένδυση υπέρ της χαλυβουργικής επιχειρή-

132 — Παράρτημα 11 του διοικητικού προσφυγής της Forges de Clabecq στην υπόθεση T-37/97.

133 — Παράρτημα 21 του υπομνημάτος παρεμβάσεως.

σεως Cockerill-Sambre. Πάντως, τίποτε δεν υποδηλώνει ότι το σχέδιο αναδιαρθρώσεως χρηματοδοτήθηκε εν μέρει από το βελγικό Ταμείο για τη χρηματοδότηση της βιομηχανίας, το οποίο κατέστη στη συνέχεια η Belfin.

169. Υπό τις συνθήκες αυτές, φρονώ ότι, ενόψει των πληροφοριών που μπορούσε να διαθέτει, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κρίνοντας ότι τα δάνεια Belfin ετύγχαναν εγγυήσεως του βελγικού Δημοσίου.

170. Η προβαλλόμενη επικουρικώς επιχειρηματολογία του Βασιλείου του Βελγίου πρέπει να απορριφθεί για τους ίδιους λόγους. Πράγματι, από τον φάκελο που κατατέθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι οι βελγικές αρχές ουδέποτε κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας περιέγραψαν την ύπαρξη και τη λειτουργία του μηχανισμού αντεγγυήσεως που δημιουργήθηκε με τη σύμβαση των μετόχων της Belfin. Επομένως, το Βασίλειο του Βελγίου δεν μπορεί εγκύρως να προσάψει στην Επιτροπή ότι παρέβη το άρθρο 4, στοιχείο γ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ κρίνοντας ότι οι κρατικές εγγυήσεις συνιστούσαν κρατικές ενισχύσεις.

171. Επομένως, προτείνω στο Δικαστήριο να απορρίψει τον τέταρτο λόγο ακυρώσεως.

VIII — Τα δικαστικά έξοδα

172. Το άρθρο 122 του Κανονισμού Διαδικασίας προβλέπει ότι, όταν η αίτηση αναιρέσεως γίνεται δεκτή και το Δικαστήριο κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αποφαίνεται και επί των εξόδων.

173. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικησαντος διαδίκου. Δυνάμει του άρθρου 69, παράγραφος 3, το ίδιο κανονισμού, το Δικαστήριο μπορεί να καταναίμει τα έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Το άρθρο 69, παράγραφος 4, επιτρέπει στο Δικαστήριο να αποφασίσει ότι ο παρεμβαίνων θα φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

174. Εν προκειμένω, διαπίστωσα ότι όλοι σχεδόν οι λόγοι αναιρέσεως είναι βάσιμοι. Αντιθέτως, μόνον από την εξέταση του ενός από τους τέσσερις λόγους που προβλήθηκαν πρωτοδικώς κατέστη εμφανές ότι δικαιολογείται η ακύρωση της επίδικης αποφάσεως. Επομένως, μου φαίνεται δίκαιο να αποφασιστεί ότι η Επιτροπή θα φέρει, εκτός από τα δικά της δικαστικά έξοδα, τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν το Βασίλειο του Βελγίου και η Belfin στην αναιρετική διαδικασία. Κατά τα λοιπά, δεν βλέπω να υφίστανται λόγοι για να μεταβληθεί το διατακτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ούτε για να υπάρξει παρέκκλιση από τον Κανονισμό Διαδικασίας.

ΙΧ — Πρόταση

175. Επομένως, κατόπιν των προηγούμενων σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφασίσει ως εξής:

- «1) Αναίρει την απόφαση του Πρωτοδικείου της 25ης Μαρτίου 1999, T-37/97, Forges de Clabecq κατά Επιτροπής.
- 2) Ακυρώνει την απόφαση 97/271/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 18ης Δεκεμβρίου 1996, Χάλυβας ΕΚΑΧ — Forges de Clabecq, καθόσον αφορά τις κρατικές εγγυήσεις που συνδέονται με τα δάνεια που χορήγησε η Société nationale de crédit à l'industrie (SNCI) στη Forges de Clabecq SA.
- 3) Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων φέρει, εκτός από τα δικά της έξοδα, τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε το Βασίλειο του Βελγίου και η Compagnie belge pour le financement de l'industrie SA (Belfin) στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας.
- 4) Το Βασίλειο του Βελγίου φέρει τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του Πρωτοδικείου.
- 5) Η Forges de Clabecq SA, η Περιφέρεια της Βαλονίας και η Société wallonne pour la sidérurgie SA (SWS) φέρουν τα δικά τους δικαστικά έξοδα.»